

Marken nyεgãan Yesu maama man Nelmuoyamma

Marke nyεgãan u seβε-i a vii *nieraamba baa-yo, u saa nyεgẽn-yo hã *Yuifubaa. Seβε domma-na, u waan-ma wuɔ Yesu-i Diilon-Bieno. Nga wuɔ Yesu saa tuɔ taara nuɔmba gbãana suɔ u sinni-i a ce u taa u hinu u bɪ u fεε «*Molon-Bieno». U juɔ ku yaa aa sire, ku suɔ kaala dei wuɔ Diilon-Bieno.

*Nsãa-Batisin tigiin nuɔmba-i dumaa hã Yesu-i, Marke duɔn u seβε-i baa ma yaa-i, aa suonu-mei baa Yesu batisemman-kũngu-i, ka cor baa *Sitãnin taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiekuraangu-na. Un hilaa mafamma-na, u wan-ma kaala-mei wuɔ binũngu sa yii baa Yesu-i: Duɔ bɪ uman wuɔ u nyaanu-yuɔ kutieno sie gbãa yagar; duɔ cira jeiɔ man sire, u bi sire; duɔ donya *jina man u bi ta; duɔ pir ãmbabalma man, ma bi halan (sap. 1.1-8.30). Yesun gbuɔya u *hãalãbiemba-i baa u kuliin-maama-i kusuɔn-nu, u nungu hii-ma (sap. 8.31-10.52).

U piraan u seβε-i baa Yesu kuliin-maama yaa-i. U suurma-i *Yerusalemu-i-na, nuɔn ban jaarã-yuɔ fafamma dumaa, Yuifu ba yuntaamban bigãan-yo dumaa, ban gbuu-yo *daangu-na dumaa ko-yo, aa Diilon un siire-yuɔ dumaa, u nungu hii-ma hiere (sap. 11-16).

*Nsãa un tigiin Yesu jomma-i dumaa
(Matie 3.1-12; Like 3.1-18; Nsãa 1.19-28)*

1 Yesu *Kirsaa *Neldədɔlma duɔŋ bande yaa nuɔ-i. U yaa Diilonɔ-Bieŋo-i.

2 Ma duɔŋ ŋaa maŋ bi nyegãan duma *Isayi* sebɛ-i-na wuɔ: «Diilonɔ ciɛra:

*«Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonɔ ta ŋyaan-na
ka cãa ŋ hũmelle-i.†*

3 U ka kã ka tuɔ hohuola baa nuɔmba-i
*hĩkuraanɔŋu-na wuɔ:

*«Migãan Itienɔ hũmienɔ-i.
Cãan-yan na viinu-yɛi.»‡»*

4 Pɔpuɔrbilonɔ faŋo yaa juɔ jo Nsãa-i, a ji kã ka waa hĩkuraanɔŋu-na tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na jo na ji *batiŋ, ku yaa Diilonɔ ka hur na ãmbabalma-i.» 5 Yudetaamba-i hiere ka hel baa Yerusalemutaamba-i ba taa ba kã u wulaa ba kã ba waŋ ba cãlmuɔ-i baa-yo aa u tuɔ batiŋ-ba *Yurdɛ nuoraanɔŋu-na.

6 Nsãan taa u dii jonɔgoruo maŋ, baa sũo-yo baa nyɔgɔmɛkuɔsinni, aa tuɔ pɛyɛ u nɛgelle-i baa cãanuŋ-kpãŋkpaanɔŋu. U taa u wuo dũŋgbɛrmba, baa sɔllu. 7 U taa u piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Molo ka jo mi huonɔŋu-na. Kutienɔ fɔŋgũɔ jĩɛnya mei wuonɔ-i, mei saa piɛra u natãanɔŋu-i. 8 Muɔmi batiŋ-na baa hũmma yon, ŋga fuɔ duɔ jo, u ka batiŋ-na baa *Diilonɔ-Yalle.»

Yesu batiŋma-i

(Matie 3.13-4.11; Like 3.21-22; 4.1-13)

9 Nsãa un waa *Yurdɛ-i-na tuɔ *batiŋ nuɔmba-i, Yesu wuɔ hel Nasarɛti-i-na, dii *Galile

* 1:2 Isayi: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonɔ. † 1:2 Malaki (Malachie) 3.1 ‡ 1:3 Isayi (Ésaïe) 40.3

mara-i-na a kã u wulaa u ka batisen-yo. ¹⁰ Uŋ baatisen aa u tuɔ hel hũmma-na, wuɔ u ne da dɔrɔ puurii aa *Diilon-Yalle hel konhurun temma jo ji diire-yuɔ. ¹¹ Baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa nuɔŋo-i, ŋ maama sa suɔ aa dɔlnu-mie; nuɔnɛi fiɛŋ mi huɔŋga-i.»

¹² Diilon-Yalle pãŋ ce Yesu ta kã *hĩkuraan-nu. ¹³ Uŋ kãa, *Sitãni wuɔ ka tuɔ tãal-o duɔ guɔl u gbeini-i. U cie yinni komuɔŋa hãi bĩmbaamba hɔlma-na. *Dɔrɔpɔpuɔrbiemba taa ba kãyã-yuɔ.

*Yesu bĩɛ nuɔmba naa cu u huon-nu
(Matie 4.12-22; Like 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Huɔŋgu nanŋu juɔ hi, baa bel Nsãa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ sire kã *Galile-i-na ka tuɔ wan *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i. ¹⁵ U taa u piiye wuɔ: «Ku hii, *Diilon-bãanŋu piyaa. Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na sie Neldɔdɔlma-i.»

¹⁶ Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ ji bella Galile dalanga nunŋu-i tuɔ wuɔ u kã, a ka da gbosobaa-ba namba nanŋ juɔŋo; nelienŋo baa u hãanŋo. Ba bĩ mɔlŋo-i Simɔ aa bĩ hãanŋo-i Andere. ¹⁷ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilien-gbosobaa namaa.» ¹⁸ Baa bi pãŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu u huon-nu. ¹⁹ Ba'a ba kã yaanŋa-na, a da naacolŋo nanŋo-i ba bĩ-yo Sebede, u fiɛnaana baa u bɛpuɔmba hãi beŋo nanŋo-na ta ba migãanŋ ba jɔnaamba. Ba bĩ bɛpolŋo-i Sake, aa bĩ hãanŋo-i Nsãa. ²⁰ Yesu wuɔ bĩ-ba. Baa yanŋ tuonŋo-i beŋo-na baa maacembiemba waa, aa sire cu u huon-nu.

*Yesu duɔnya jĩna nanŋo
(Like 4.31-37)*

21 Ku huonɔŋu-na, Yesubaa-ba ji kã Kafarnamu. *Yitienanɔŋu juɔ hi, Yesu wuɔ kã *Diilonelhãalãdũŋu-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i u pigãan nuɔmba-i. 22 U taa u piiye baa bibɛsinni u yan *ãnjĩnamma pigãataamba-i; a ce dumaanɔ-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor. 23 Naacolɔ naɔ waa ba hɔlma-na, *jĩna waa u yunɔŋu-na. Wuɔ kaasɔŋ wuɔ: 24 «Nasaretitaan Yesu, i ciɛ-ni niɛ? N juɔ da ɛ ji kɔsuɔŋ-ye wuɔ bige-i ciɛ? Mi suɔ-ni; Diilon-nolɔ yaa nuɔŋo-i.»

25 Yesu wuɔ nuola-yuɔ wuɔ: «Suuye ɛ nunɔŋu-i aa ɛ cor hel naacolɔ-na.» 26 Jĩna wuɔ gbuu sagalla naacolɔ-i aa naa kaasɔŋ da gbagaga aa suɔ helyuɔ. 27 Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbɛɛ, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i dumandɛ-i? Naacolɔ daayo hii dɛ! Anfɛɛɔŋo-i daayo-i. Halle baa jĩnabaa-ba-i hiere ba nu u nunɔŋu-i.» 28 Kuɔ ciɛ dumaanɔ-na, Yesu yer diɛ pãŋ gbuo *Galile-i hiere.

Yesu siire jaamba bɔi

(Matie 8.14-17; Like 4.38-41)

29 Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ hel *Diilonelhãalãdũŋu-na, fuɔ baa Sake baa Nsãa, a kã Simɔ baš dumellen. 30 Simɔ cura saa waa hinni; u kũɔma naa gbuu huol da pãmpãmpãŋ, u galla. Ba himma-i, baa tũnu Yesu-i wuɔ ciɛŋ daayo si dii hinni. 31 Yesu wuɔ kã ka bel u nan-na u sire; terduɔŋu fanɔŋu-na, fafal muɔ pãŋ da-yuɔ. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersinni-i.

32 Bãanɔŋu juɔ suur huɔŋu man nuɔ-i, nuɔmba kã baa jaamba-i baa jĩna ba nuɔmba-i hiere Yesu

---

§ 1:29 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyɛgãan girekimma-na wuɔ: Ba kãa Simɔ baa Andere ba dumellen.

wulaa. ³³ Nuɔmba-i hiere nelle-na baa hel kã ka yu dumelle yaanga-i. ³⁴ Yesu wuɔ sire jaamba bɔi ba jarma-na, aa bi donya *jinabaa bɔi hiel-ba nuɔmba-na. Jinabaa-ba taa ba suɔ Yesu-i, a ce dumaango-na u saa tuɔ yan ba ta ba da ba piye.

*Yesu wuɔra Galile-i-na u wan Diilon-nelma-i
(Like 4.42-44)*

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ naar sire cicanjãale-na kã hien-nu ka tuɔ cãrã Diilongo-i. ³⁶ Simo-i baa u nabentaambaŋ juɔ sire naa-yo, baa hel ta ba taara-yuɔ. ³⁷ Baŋ kaa da-yo, baa cira: «Itie, nuɔmba-i hiere ba taara-nie.»

³⁸ Yesu gbẽ-ba wuɔ: «Yaan i ta i halan bande-i-na mi bi ka wan Diilon-nelma-i nilinja man dii kotɔnni-na; mi jommaŋ-yunŋu yaa kufangu-i.»

³⁹ Ba taa ku'i nuɔ-i a wuɔra gbuo *Galile *Diilonelhãalãdũnni-i hiere u tuɔ wan Diilon-nelma-i aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na.

*Yesu siire wontorŋo naŋo
(Matie 8.1-4; Like 5.12-16)*

⁴⁰ Yiinŋu nanŋu-na, *wontorŋo naŋo kãa ka dũuna Yesu caanŋu-na aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.» ⁴¹ U hujarre gbuu bel Yesu-i. Wuɔ haa u nanŋa-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma ta-nie.» ⁴² Naacolŋo jarma pãŋ ta-yuɔ terduonŋu fanŋu-na. ⁴³ Yesu wuɔ hã-yo hũmelle-i aa naa wan-ma kuola-mei baa-yo wuɔ: ⁴⁴ «Baa tũnu nelienŋo baa-ma de! Yan aa ŋ kã *Diilojigãntienŋo wulaa u ka ne-ni, aa ŋ pã niikonni man dii pãmma ŋ hã-yo u migãan ŋ yun-maama-i ŋaa *Moisiŋ nyegãan-ma dumaa*, ku yaa nuɔmba ka

* **1:44** Niŋ Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

suɔ wuɔ ɲ jarma taa-niɛ.» ⁴⁵ Naacolɲo taa ku yaa nuɔ-i, u saa ka gbãa flinaɲ, wuɔ wuɔra wan-ma baa nuɔmba-i hiere. A ce dumaɲo-na, Yesu wuɔ kã ka tɛna u deɲ dii hiɛɲ-nu u sa siɛ suur nilɛɲa-na. Uɲ fiɛ ce mafamma-i, nuɔmba ta ba hel terni-na hiere ba kã u wulaa.

2

Yesu siire murgu naɲo (*Matie 9.1-8; Like 5.17-26*)

¹ Yesuɲ siire *wontorɲ daayo-i, ku saa da yinni wuɔ bir kã Kafarnamu-i-na. Nuɔmbaɲ juɔ nu-ma wuɔ u juɔ, ² baa kã ka suur yu uɲ waa dũngu maɲ nuɔ-i ka hel baa gõngũɔngu-i hiere, halle gboluon-munjinammu saa waa. Yesu wuɔ don tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba. ³ Ba juɔ'a ba ne da nuɔmba naa tũyãa murgu naɲo-i ta ba jo baa-yo Yesu wulaa. ⁴ Baɲ juɔ ji da nuɔmba yuu dũngu-i dumaɲo-na, ba saa da munsuurmu. Baa nyugũɲ dũngu dɔrɔ-i-na, a ne Yesuɲ waa hɔlma maɲ nuɔ-i aa kaasɲɲ dũngu-i a dii jɛɲo-i baa u kuugallaɲgu-i hiere. ⁵ Yesu wuɔ ne da ba haa ba naɲga-i yuɔ cor. Wuɔ gbɛ ba jɛɲo-i wuɔ: «Mi jɛɛ, ɲ ãmbabalma hurii hiere.» ⁶ *Anjinamma pigãataamba namba waa tɛna teriɲgu-na. Ba nuɔ mafamma-i ce niɛ? Baa don ta ba jɔguɔɲ wuɔ: ⁷ «Bige-i ciɛ naacolɲ daayo tuɔ tuora Diilonɲo-i tuoraɲ daama temma-i? Da ma hel Diilonɲo-na, hai gbãa hur u nanolɲ ãmbabalma?» ⁸ Yesu wuɔ pãɲ suɔ ba huɔya-maama-i, wuɔ cira: «Bige-i ciɛ na ta na jɔguɔɲ nel daama temma-i na hɔmmu-na? ⁹ A hur u ãmbabalma-i, baa a ce u sire biɛ u kuugallaɲgu-i tuɔ wuɔ-i, ma hãi-i-na, namaa daa hama-i ce fɛu

yaŋ? ¹⁰ Nga mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonŋo hãa *Molon-Bienŋo-i ku fõŋgũɔ-i u tuɔ hur nelbiliemba ãmbabalma-i.» Aa naa gbẽ murgu daayo-i wuɔ: ¹¹ «Sire ŋ biε ŋ kuugallanŋu-i ŋ kũŋ, muɔmɛi waanŋ-ma dumaa.» ¹² Naacolŋ wuɔ bi pãŋ sire nuɔmba yufelle-na a biε u kuugallanŋu-i ta tuɔ kũŋ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbere, baa ta ba gbɛliεŋ Diilonŋo-i aa ta ba piiye wuɔ: «Iŋ huɔŋ, i saa da nel daama temma dede.»

*Yesu biε Levi
(Matie 9.9-13; Like 5.27-32)*

¹³ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji bir kã *Galile dalanŋa-na. Nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa. Wuɔ tuɔ waŋ Diilonŋ-nelma-i u pigãanŋ-ba. ¹⁴ Wuɔ u cor a da Alfe biεŋo maŋ *nampohũutienŋo-i, u tɛnaana u maacemmanŋ-dũŋgu-na. Ba taa ba bi-yo Levi. Yesu wuɔ cira: «Levi, sire i ta!» Levi wuɔ bi sire cu u huonŋ-nu.

¹⁵ Nuɔmba bɔi taa ba nyaanu Yesu-i. Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ ji kã Levi wulaa ba ka ta ba wuo ni-iwuoni baa u *hãalãbiemba-i. Nampohũutaamba waa bɔi a naara ãmbabalmanciraamba namba. ¹⁶ *Anjinamma pigãataamba maŋ waa *Farisɛbaa-ba-i, ba daa mafamma-i ce niε? Baa ta ba piiye baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Bige-i ciε na hãalãtienŋo tuɔ wuo niiwuoni-i baa nelbabalaan daaba temma-i?» ¹⁷ Yesu wuɔ nu baŋ piiyen; wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Da ŋ waa hinni, ŋ ka ce bige-i perruntienŋ terienŋ-nu? Mi saa jo nelfafaan maa-na, ŋga mi juɔ nelbabalaan maa-na.»

*Kuucɔlaanŋu saa saaya ku guɔl baa kuufɛliεŋgu-i
(Matie 9.14-17; Like 5.33-39)*

18 Yiingu nanɣu-na, *Nsãa-Batisei *hãalãbiemba-i baa *Farisebaa-ba naa dii sũngu. Baa jo ji yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i cie Nsãa hãalãbiemba-i baa Farisebaa-ba ta ba dii sũngu aa nan hãalãbiemba sa dii?»

19 Yesu wuɔ cira: «Namaa daa dɔrbiɛɲo jẽnaamba gbãa dii sũngu a ne da dɔrbiɛɲo dii ba hɔlmana wei? Na suyaa wuɔ ma sie gbãa ce! 20 Nga yiingu dii baa yiingu, ba ka bel dɔrbiɛɲo-i ta baayo. Kufanɣu yiingu'i nuɔ-i ban ka dii sũngu-i.»

21 Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafelɛɲga a nar jonɣorcɔlɔɲo. Da ɲ ce-ma, kompafelɛɲga ka taalnu jonɣorcɔlɔɲo-i naara. 22 Aa ba sa bi dii duvɛnfelɛɲo-i cirkpɔcɔlɔɲ-na. Umanɲ duɔ ce-ma, cirkpɔcɔlɔɲo ka muonu aa duvɛɲo tiraa kũnna. Duvɛnfelɛɲo gbɛ baa cirkpɔfelaaamba.»

*Yitɛnanɣu maama-i
(Matie 12.1-8; Like 6.1-5)*

23 *Yitɛnanɣu nanɣu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. U *hãalãbiemba ta ba kar bile-i ba wuɔ ba kã. 24 *Farisebaa-ba ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «Bige-i cie ɲ hãalãbiemba ta ba ce kumanɲ saa saaya cemma yitɛnanɣu-na?»

25 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Nyulmu nanɲ bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumanɲ, ma si na kalaanɲ-ku Diilonɲ-nelma-na ke?» 26 U suurii Diilonɲ-dũngu-na Abiyataarnɲ waa *Diiløjigãntaamba yuntienɲo-i huɔngu manɲ nuɔ-i, a biɛ Diilonɲ-buruo-i wuɔ-yo. A ne da a saa baa miɛ Diilonɲ-hũmelle-i, bamanɲ si dii *Diiløjigãntaamba, ba saa saaya ba

* 2:25 Niɛɲ Samiel sebɛdɛlɛɲo-na (1 Samuel) 21.2-7.

wuo buruo faŋo-i. Nga Davidi suurii biɛ-yo wuo, aa bi hã u nuɔmba wuo.»

²⁷ Uŋ waanɔ mafamma-i, wuo cira: «Ku saa ce ŋaa Diilonɔ hielaa nelbilonɔ-i a hã yitiɛnanɔ de! Nga u hielaa yitiɛnanɔ yaa hã nelbilonɔ. ²⁸ A ce dumaanɔ-na, *Molon-Biɛnɔ yaa yitiɛnanɔ tienɔ-i.»

3

Yesu siire nagaduɔla nanɔ (Matie 12.9-14; Like 6.6-11)

¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuo ji bir kã *Diilonelhaalãdũnɔgu-na. Naacolɔ nanɔ waa ba hɔlma-na u nanɔga naa minanɔ. ² *Farisiɛbaa-ba tiɛna ta ba ne Yesu-i wuo duɔ sire naacolɔ daayo-i *yitiɛnanɔgu-na ba ka da ãntaalãmma haayuo. ³ Yesu wuo gbɛ naacolɔ-i wuo: «Sire ŋ ji yiera nuɔmba yaanɔga-na.» Naacolɔ wuo sire kã ka yiera. ⁴ Yesu wuo yuu-ba wuo: «A saa baa miɛ Diilon-hũmelle-i, bige-i faa cemma yitiɛnanɔgu-na? Anfafamma'i faa cemma waa ãmbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor kutienɔ-i waa ku saaya ŋ yan u ku?» Ba saa seŋ sũnuɔgu yuo. ⁵ Ba hɔdor diɛ du Yesu huonɔga-i, wuo wuɔra ne ba yammu-i aa naa gbɛ naacolɔ-i wuo: «Fara ŋ nanɔga-i.» Naacolɔ wuo bi fara u nanɔga-i, kaa bir ka temma-i. ⁶ Farisiɛbaa-ba pãŋ hel ka ta ba da banna baa *Erɔdi baamba-i Yesu kommanɔ-kũnɔgu-na.

Nuɔmba kũlãa ba-naa jo Yesu wulaa

⁷ Ku huonɔgu-na, Yesu wuo ji ta baa u *haalãbiemba-i a kã Galile dalanɔga-na. Nuɔmba kũl ba-naa cu ba huonɔ-nu. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude, ⁸ banamba *Yerusalemu,

banamba Idume, banamba karnu *Yurdē-i jo, banamba hel nilēiŋa maŋ Tiir baa Sidō-i a kətōnni-na. Baa nuō Yesu maama-i ku'i ciē ba kūōl ba-naa ta ba jo u wulaa dumaanjo-na. ⁹ Baŋ juō ji yu-yuō dumaanjo-na, wuō waŋ baa u hāalābiemba-i wuō ba ne beŋo naŋo hā-yo, jaamba baa ji tiŋ-yo nanna. ¹⁰ U taa u sire-bei bōmbōŋ a ce ba ta ba nii-yuō hiere da ba yiēya-yuō. ¹¹ *Jinabaa-baŋ waa bamaŋ nuō-i, da ba da Yesu-i ba kā ka dūuna u yaanŋa-na aa piye da gbagaga wuō: «Diilon-Beŋo yaa nuōŋo-i kelkel!» ¹² Da ba waŋ mafamma-i, Yesu siēl u yufieŋa-i a waŋ baa-ba wuō ba baa waŋ u ŋinni-i baa molo.

*Yesu fiēlaa pəpuərbiemba
(Matie 10.1-4; Like 6.12-16)*

¹³ Ku huonŋu-na, Yesu wuō kā ka nyugūŋ tānuŋgu naŋgu-na aa naa bī u yufellen-nuōmba kā u wulaa. ¹⁴ Baŋ kāa, wuō hiel nuōmba cīncieluo ba hāi bei a ce-ba u *pəpuərbiemba. U hielaa-ba ba da ba waa u caaŋ-nu u tuō puər-ba baa *Neldōdōlma-i ¹⁵ aa duō hā-ba himma ba ta ba donya *jinabaa-ba-i nuōmba-na.

¹⁶ Uŋ hielaa nuōmba cīncieluo ba hāi maŋ, ba yirēiŋa yaa daaya: Simō, Yesu taa u bī Simō faŋo-i Pier, ¹⁷ baa Sebede bēmba-i ba hāi-i-na Sake-i a naara Nsāa-i, Yesu taa u bī-ba wuō «Buwanerjesi», ku yunŋu yaa diilon-naarmaŋ-bēmba, ¹⁸ baa Andere, baa Filipu, baa Batelemi, baa Matie, baa Toma, baa Alfe biēŋo-i Sake, baa Tade, baa Simō maŋ taa u kuye u nelle maama-i ¹⁹ a naara *Yuda-Isikaro maŋ juō hel Yesu huonŋu-na.

Yesu hilaa baa u himma-i hie?
(Matie 12.22-32; Like 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ta kũŋ baa u *hãalãbiemba-i. Baŋ kaa hi, nuɔmba tiraa kã ka yu-bɛi a ce halle ba sa da ba fɛrɛ wuo niwuoni-i. ²¹ U nyu-i baa u hãmbaŋ nuɔ mafamma-i, baa ta ba piye wuɔ u yunɔŋu si dii; aa sire wuɔ ba ka bel-o kũŋ baa-yo.

²² A ne da *ãnjinamma pigãataamba namba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Bafaŋ baa ta ba piye wuɔ: «*Jina ba yuntienɔ-i *Belsebul* yaa dii u yunɔŋu-na. U yaa hãa-yo himma-i u tuɔ gbã u donya jinabaa-ba-i nuɔmba-na.» ²³ Baŋ piyenɔ dumaanɔ-na, Yesu wuɔ bɪ ba jo ji tuɔ piye baa-ba wuɔ†: «Namaa daa *Sitãni siɛ tuɔ donya fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i wɛi? ²⁴ Nelle maŋ di nuɔmba bigãaŋ ba-naa, yiinɔŋu dii baa yiinɔŋu, nelle fande ka muonu. ²⁵ Aa da na bi da dumɛlle maŋ di nuɔmba sa dɔl ba-naa, yiinɔŋu dii baa yiinɔŋu dumɛlle fande ka muonu. ²⁶ Sitãni duɔ bir tuɔ gãŋ baa fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i, da ba gãŋ bɔrɔ hiere, u fõŋgũɔ ce niɛ aa cɔ u wulaa? ²⁷ Hai moloŋo-i gbãa suur u nabienɔ dũŋgu-na a biera u bimbinni-i hel baa-ni aa u nabienɔ yaŋ-yo dumaa? Nga kutienɔ duɔ bel u nabienɔ-i vaa-yo igẽna, u gbãa suur biera u bimbinni-i hiere ta baa-ni.»

²⁸ Yesuŋ waanɔ mafamma-i, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaanɔ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nelbiliembaŋ ciɛ ãmbabalma maŋ cor hiere, halle baa baŋ waŋ ãndaparni maŋ ba hã Diiloŋo-i, Diiloŋo gbãa ce jande bɛi aa yaŋ ma ti. ²⁹ Nga umanɔ duɔ tuora

---

* **3:22** *Sitãni yerre nande yaa *Belsebul. † **3:23** Ku birii a saanu baa cerna. Ma nyegãaŋ girekimma-na wuɔ:... ba jo ji tuɔ naŋ gbãncinɔ daani-i baa-ba wuɔ...

*Diilonɔ-Ƴalle-i, kutienɔ cālāa bɔi cor; jande sie gbāa ce-yuɔ.»

³⁰ Baɲ taa ba piiye wuɔ jina dii Yesu yunɔu-na, ku'i cie u tuɔ waɲ mafamma-i baa-ba.

*Yesu nyu-i baa u hamba kaa u wulaa
(Matie 12.46-50; Like 8.19-21)*

³¹ Ku huonɔu-na, Yesu nyu-i baa u hamba jo u wulaa dii un waa kusuonɔ-nu a ji yiera fuoren aa puɔr wuɔ ba bi-yo hā-ba. ³² Nuɔmba waa bɔi tiena ciilā Yesu-i. Ba jo ji gbē-yo wuɔ: «Itie, ɲ nyu-i baa ɲ hamba-i [a naara ɲ tūɔbaa-ba] dii yiera fuore-na ta ba cie-ni.»

³³ Yesu wuɔ cira: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hamba-i wei?» ³⁴ Aa wuɔra ne nuɔmba yammu-i aa cira: «Mi nyu-i baa mi hamba yaa mi yaanɔa-na daaba-i. ³⁵ Na saa da, bamanɔ cienɔ Diilonɔ huonɔa-i, ba yaa mi hamba-i, ba yaa mi tūɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

4

*Nuɔmbaɲ bel Diilonɔ-nelma-i dumaa
(Matie 13.1-23; Like 8.4-15)*

¹ Ku huonɔu-na, Yesu wuɔ ji bir kā Galile dalanɔa-na ka tuɔ waɲ Diilonɔ-nelma-i. Nuɔmba kūɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ bel nyugūɲ tiena beɲo naɲo-na dii hūmma-na aa nuɔmba waa yiera nunɔu-na. ² U piiye nelma bɔi baa-ba gbānɛiniɲ. Un'a u don, u gbɛ nuɔmba-i wuɔ: «Karaan na tūnni-i dei na nu: ³ Naacolɔ naɲo kāa ka naɲ fūma u suonɔu-na. ⁴ Fūma naɲo kā ka diire hūmellenɔ-huonɔa-na. Huriimba jo ji wuo-yo. ⁵ Unanɔ kā ka diire tāmpellenɔ-terienɔ-nu. Hiema si dii bɔi terienɔu-na, a ce u pa

yaŋ unanjo-i. ⁶ Uŋ paa dumaŋo-na, u kaasɪnni saa gbāa suur kā yaan-na. Bāanŋuŋ juo ta ku jo huonŋu-na, u kuol hiere kpɛmmu! ⁷ Unanjo kā ka diire hien-nu. Hienŋu tu suuye-yuo a ce u saa gbāa dii belle. ⁸ Uman diiriiye suon-huonŋa-na, munterfafammuna, u sire gbuu kpatalla: unanjo bien komuonja baa cɪncielbaa, unanjo bien komuonja sa-a-siei, unanjo bien komuonja da-a-ndii.» ⁹ Uŋ waan mafamma-i, u cira: «Uman duo u ka nu, u nu!»

¹⁰ Baman taa ba nyaanu-yuo koko baa u *hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-i, ban juo waa ba kula-i baa-yo, baa ta ba piiye wuo ba saa suo u gbāneini yaanŋa-i baa ni huonŋu-i.

¹¹ Yesu wuo cira: «Diilonjo cie baa namaanjo-i. U *nellentesɪnni maama man fuyaa, u pigāan namaanjo-i baa-ma, ŋga ma piiye baa banamba-i gbāneiniŋ,

¹² *a ce da ba ne-ma, ba sie da ma terienŋu-i,
da ba nu-ma, ba sie suo ma yunŋu-i.*

*Kuo maa naa kaala ba wulaa, baa naa cu Diilonjo
huon-nu*

*aa ban calāa-yo baa manan hiere, uu naa hiel-ma u
huonŋa-na.»**

¹³ Uŋ waan mafamma-i, wuo bir yuu-ba wuo: «Naŋ'a na saa suo gbānalāan daaku yunŋu-i, na ka ce nie gbāa suo ninanni yunni-i? ¹⁴ Fūma yaa Diilon-nelma-i. ¹⁵ Banan hōmmu dii ŋaa hūmellen-huonŋa, da ba nu Diilon-nelma-i ma sa co; ba yaŋ *Sitāni jo ji hiel-ma aa yaŋ-ba. ¹⁶ Banan hōmmu dii ŋaa tāmpellen-terienŋu, da ba nu Diilon-nelma-i, ma pān dɔlnu-bei ba hūu-ma. ¹⁷ Ŋga ma sie gbāa

* **4:12** Isayi (Ésaie) 6.9-10

naŋ kaasinni. Wɛiŋ da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ji ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jina. ¹⁸ Banaj hɔmmu dii ŋaa hɛiŋ-terienɔ; ¹⁹ da ba nu Diilon-nelma-i, ba yaŋ aŋjɔguɔma-i baa gbein-maama-i a naara ba kusun-maama jo ji suuyemei a ce dumaanɔ-na ma siɛ gbãa dii belle. ²⁰ A ne da banaj hɔmmu dii ŋaa munterfafammu; da ba nu Diilon-nelma-i, ba jãrã-mɛi huu-ma nammu hãi a wuɔ ma hũmelle-i diŋ saaya di wuɔ duma. Kufanɔ taamba yaa dii ŋaa fũma maŋ diyaa bien komuɔŋa baa cɪncielbaa-ba-i, komuɔŋa sa-a-siɛ-i a naara komuɔŋa da-a-ndii-i.»

Fitin-gbãnalãanɔ
(*Like 8.16-18*)

²¹ Yesu wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Namaanɔ-na, hai moloŋo-i duɔ celien fitinuɔ-i u ce biŋkũŋu cure-yuɔ? Sisɔ u dii-yo munɔgallammun-tuolen? Ma sɪ da na celien-yo, na haa-yo dɔrɔ kɛ? ²² Na saa da, ku wɛima si dii maman siɛ ji hel, aa ku nelma si dii maman siɛ ji nu. ²³ Uman duɔ u ka nu, u nu!»

²⁴ Yesun waan mafamma-i, wuɔ cira: «Naŋ nun nelma maŋ, taa na ne-ma torro. Niŋ fiŋ baa kekerienɔ maŋ ŋ hã banamba-i, ba ka fi baa ku yaa a bi hã nuɔŋo-i aa naara kunanɔ kuɔ. ²⁵ Kun yeŋ baa uman, ba ka hã-yo naara, aa uman kuu sɪ baa-yo, cɛllɛ kũŋu maŋ dii baa-yo, ba ka huu-ku aa yaŋ-yo.»

Diilon-nellentesinni dii niɛ?
(*Matie 13.31-32; Like 13.18-19*)

²⁶ Yesu wuɔ tiraa cira: «*Diilon-nellentesinni dii ŋaa nelienɔ baa u dimma. U duu-ma, ²⁷ aa kã ka tuɔ ce u deŋ-maama. Dimman paŋ duma baa maŋ

vãa dumaa, u sa suɔ kunanɔu kuɔ. ²⁸ Hiɛma yaa ciɛŋ ðimma pa ma fɛrɛ, aa ce ma vãa a ji dii bienja. ²⁹ Da ma ji vãa hi karma-i, u jo ji kar-ma.»

³⁰ Aa tiraa cira: «I ka nanɔ gbãnalãanɔ haku-i a pigãan Diilonɔ-nellentesinninɔ yenɔ dumaa? I gbãa saa-ni baa bige-i? ³¹ I gbãa saa-ni baa mutardi-belle, di yaa yuraanu yanɔ. ³² Nga da ŋ duu-de, di sire pa a hiel negemmu a maar niifiɛlu-i hiere, huriimba gbãa jo ji sɛ kamma muɔ.»

³³ Yesu naanɔ gbãneinɔ daani temma bɔi a pigãan nuɔmba-i Diilonɔ-nelma-i a saa baa ba nelnulle-i. ³⁴ Yesu saa tuɔ wanɔ Diilonɔ-nelma-i aa u saa dii gbãnalãanɔu hɔlma-na. Duɔ puur duɔ piiye, gbãnalãanɔu, a puur duɔ piiye, gbãnalãanɔu. Nga da ba ji waa ba kula-i baa u *hãalãbiemba-i u suɔ firnu-niɛ hiere baa-ba.

Yesu yieraaya fafalmu
(*Matie 8.23-27; Like 8.22-25*)

³⁵ Bãanɔunɔ juɔ hir huɔnɔgu manɔ nuɔ-i, Yesu wuɔ tiɛ dii benɔ-na aa gbɛ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaanɔ i karnu i kã bombor damaalei!» ³⁶ U hãalãbienɔ baa yanɔ nuɔmba-i terienɔgu fanɔgu-na aa naa suur baa Yesu-i unɔ waa benɔ manɔ nuɔ-i a ta ba karnu ba kã. Benni nanni bi waa terienɔgu-na, nuɔmba nanɔ baa biɛ nifanni-i a cu ba huonɔ-nu. ³⁷ Ba'a ba ne da fafalmu nanɔ temma siire ta mu pe hũmma-i mu dii benɔ-na. Hoi huɔnɔgu-i baa huɔnɔgu-i benɔ wuɔ tuɔ yii duɔ yu. ³⁸ Yesu waa galla benɔ huonɔ-yanɔna a kuo u yunɔgu-i yukuodaanɔ-nu tuɔ duɔfũnɔ. U hãalãbiemba piŋ-yo aa cira: «Hãalãtie, i tiɛ yii ðiɛ ku, aa nanɔ waa galla ta ŋ duɔfũnɔ ŋaa wɛima si dii.»

39 Yesu wuɔ yiiye sire nuola fafalmu-i aa wan baa hūmma-i wuɔ ma ciire. Terduɔŋgu fanɔgu-na, niɛ kã ka ciire. 40 Wuɔ gbɛ u hãalãbiemba-i wuɔ: «Bige-i korda-kūŋgu fuɔ? Ku ce ŋaa na saa haa na nanɔga-i Diilonɔ-na wei?» 41 Ba kũɔ maa pãŋ ta ma nyɛŋ, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Nɛliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kã ka ciire ni temma-i?»

5

Yesu duɔnya jɪnabaa naacolɔŋo nanɔ-na (Matie 8.28-34; Like 8.26-39)

1 Yesubaa-banɔ taa ba karnu dalanɔga-i ba kã bomborre manɔ nuɔ-i, ba bɪ nelle fande-i Geresa. 2 Banɔ kaa hi huɔl, Yesu wuɔ u ne da naacolɔŋo nanɔ hilaa cɪncuɔŋa-na tuɔ jãrã-yuɔ. Naacolɔŋo fanɔ-i *jɪna waa u yunɔgu-na. 3 U taa u cɔ cɪncuɔŋa yaa nuɔ-i. Ku bibiɛ saa waa umanɔ gbãa bella-yuɔ u tɛna terduɔŋgu-na. Da ba fiɛ vaa-yo baa jɔlgɔbaa u karba. 4 Nuɔmba ciɛ u maama yar-ba. U waa da ba ce ba bel-o dii kɔllu u gbeini-na aa vaa u nammu-i baa jɔlgɔbaa wuɔ u baa kã teriɛŋgu. Da ba vaa-yo, u kar jɔlgɔbaa-ba-i aa kara kɔllu-i hiel-du u gbeini-na aa sire ta. 5 U waa da ŋ saa da-yo cɪncuɔŋa-na, ŋ ka da-yo tãnni-na. Bãanɔgu-i baa isuɔŋgu-i uu dii tuɔ wuɔra u bɪŋ yaa-i u kaasɪŋ aa tuɔ ce tãmpɪɛŋa-i u posol u fɛɛ.

6 Uŋ juɔ fara da Yesu-i, wuɔ gbar jo ji dũuna u yaanɔga-na 7 aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Yesu, Dɔrwuonɔ Biɛŋ nuɔ, mi ciɛ-ni niɛ? Jande, baa ce hɔdorre baa-mi; ne Diilonɔ-i aa ŋ yan-mi.» 8 Yesu wuɔ nuolaaya jɪna-i wuɔ u cor hel-yuɔ ku'i ciɛ wuɔ

tuɔ piiye dumaŋo-na. ⁹ Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba bɪ-ni niɛ?»

Wuɔ cira: «I ciinu, ba bɪ-mi Sälle.» ¹⁰ Aa gbuu tuɔ cārā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u baa donya-bei hiel-ba nelle-na.

¹¹ A ne da persälle nande waa ta di wuora tãnungu-na. ¹² Jɪnabaa baa gbɛ Yesu-i wuɔ: «Jande, ŋ sa yaŋ i hel ka suur pɛrŋ daaba-na wei?» ¹³ Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i. Baa hel naacolŋo-na ka suur pɛrmba-na. Pɛrŋ daaba naa yu pɛrmba neifelle-i. Baa pãŋ ta ba gbar ba hiire ba kã ba suur dalanŋa-na ba kunu.

¹⁴ Nuɔmba waa ta ba ceŋ-ba. Baŋ juɔ da ba gbaraa ka kunu hiere dumaŋo-na, baa pisällã baa gbarunŋu; banamba kã nellen-huɔŋga-na, banamba kã sonni-na ka tũnu nuɔmba-i. Nuɔmba hel da ba ji ne. ¹⁵ Baŋ juɔ ji hi da naacolŋ daayo diyaa bimbɪnni tɛna da welewele Yesu caanŋu-na, korma pãŋ ta ma da-ba. ¹⁶ Bamaŋ waa da maŋ ciɛ dumaa hiere, baa suur ma yaanŋa-na waŋma. ¹⁷ Nuɔŋ baa cārā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halaŋ ba terienŋu-na. ¹⁸ Yesu wuɔ kã ka tuɔ nyugũŋ beŋo-na duɔ bir. Uŋ duɔnya jɪnabaa-ba-i naacolŋo maŋ nuɔ-i, wuɔ cārā-yuɔ wuɔ u yaŋ u kã baa-yo. ¹⁹ Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Yaŋ aa ŋ kũŋ ŋ ka tũnu ŋ baamba-i Itien uŋ ciɛ hujarre niɛ aa ce baa-ni dumaa.» ²⁰ Naacolŋ wuɔ ta ka tuɔ wuɔra Dekapol-na u waŋ Yesuŋ ciɛ kumaŋ yuɔ hiere. Uman duɔ nu nel daama-i, ma ce-yo gbɛɛ.

Yesu yiɛraaya ciɛŋo naŋ tãmma aa sire bikuloŋo naŋo

(Matie 9.18-26; Like 8.40-56)

21 Yesubaa-baŋ birii karnu dalaŋga-i kã bom-borre nande-na, nuɔmba kũal ba-naa kã u wulaa dii hũmma nuŋgu-na. 22 *Diilonelhãalãdũŋgu yuntienɔ naŋo-i ba taa ba bi-yo Yarusi; wuɔ kã ka dũuna Yesu caaŋgu-na 23 aa naa cira: «Itie, mi bilonɔ ka ku mi wulaa, jande kã ŋ ka haa ŋ nammu-i yuɔ ŋ kor-o ŋ hã-mi.» 24 Yesu wuɔ kã ba ta. Nuɔŋ baa sire hiere ta ba kã baa-ba. Ba nogol Yesu-i terni-na hiere dumaa.

25 Cienɔ naŋo waa ba hɔlma-na, u tãmma taa ma kũnna ku bien cĩncieluo baa a hãi waa belle fandena. 26 U cie perrumbaa-ba-i ji gbẽ. U gbeinɔ ji tĩ hiere aa ku migãaŋ ta ku hor-yuɔ ku kã. Perru boi mulãaŋ-yo. 27 Uŋ juɔ nu Yesu maama-i, wuɔ suur nuɔmba hɔlma-na a cor u huon-yaŋga ka yiɛya u jonɔgoruo-i. 28 U taa u piiye u huon-na wuɔ: «Da mi gbãŋ hi u jonɔgoruo-i yiɛya-yuɔ yon, mi kuraa.» 29 U tãŋ maa pãŋ yiɛra. Terduonɔŋgu faŋgu-na, wuɔ pãŋ suɔ wuɔ fafalmu daa-yuɔ. 30 Hɔduonɔŋgu faŋgu-na, Yesu wuɔ suɔ wuɔ fɔŋgũɔ naŋo hilaa fuɔ-i-na. Wuɔ miel yuu nuɔmba-i wuɔ: «Hai moloŋo-i yiɛyaaya-miɛ?» 31 U *hãalãbien baa cira: «Itie, nuɔmba yuu ta ba nogol-ni terni-na hiere ŋ bir ta ŋ yuu wuɔ: «Hai moloŋo-i yiɛyaaya-miɛ?»» 32 Yesu wuɔ yaŋ-ba aa tuɔ wuɔra u nira nuɔmba-na umaŋ yiɛyaaya-yuɔ. 33 Cienɔ daa uŋ suyaa wuɔ fafalmu daa-yuɔ, kuɔ ce-yo kũonyelle. Wuɔ piɛ dũuna Yesu caaŋgu-na aa naa waŋ ma yaaŋga-i hiere baa-yo; u saa fuo ma diei. 34 Yesu wuɔ cira: «Mi bilo, niŋ haa ŋ naŋga-i miɛ, ŋ kuraa. Kã ŋ kã fiɛi; ŋ cɛraa ŋ ji nunu jarŋ daama-i.»

35 Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huonɔŋgu maŋ nuɔ-i, nuɔŋ baa hel Diilonelhãalãdũŋgu yuntienɔ

cīnggu-na ji ta ba piiye baa-yo wuɔ: «Baa yaŋ hāalātienjo mulien u fɛɛ, ŋ bilonjo jarma yaraa-yo.»

³⁶ Yesu wuɔ nu-ma. Wuɔ waŋ baa Yarusi-i wuɔ: «Baa tie holle. Haa ŋ nanŋa-i miɛ yoŋ.» ³⁷ Aa naa bir nuɔmba-i hiere aa yaŋ Pier, baa Sake a naara Sake hāaŋo-i Nsāa ba yaa cu u huon-nu yoŋ.

³⁸ Baŋ kaa hi cīnggu-i, baa da nuɔmba haa ba nammu-i ba yunnij ta ba kaal hiere. ³⁹ Yesu wuɔ suur aa naa gbɛ-ba wuɔ: «Bige-i maacemma-i na wulaa dumaanjo-i? Bilonjo saa ku, u duɔfūŋ.»

⁴⁰ Baa bir yaŋ aa ta ba cōmuon-yo. Wuɔ ce ba hel hiere aa naa ce fuɔ baa bilonjo bincuɔmba-i a naara u hāalābiemba'i suur bilonjon waa dūŋgu maŋ nuɔ-i.

⁴¹ Baŋ suurii, wuɔ bel bilonjo naŋ-na aa naa cira: «Talita kumi.» Ku yunŋu yaa wuɔ: Bilo, sire, muɔmɛi waan-ma dumaa! ⁴² Terduonŋu fanŋu-na, bilon wuɔ pāŋ sire tuɔ wuɔ. Kuɔ ce-ba gbɛɛ. Bilon daa u waa baa bien cīncieluo a hāi. ⁴³ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa waŋ nel daama-i baa molonjo. Aa naa cira ba hā bilonjo-i biŋkūŋgu u wuo.

6

Nasarɛtitaamba cīnaana Yesu-i (Matie 13.53-58; Like 4.16-30)

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ sire terien daaku-na baa u *hāalābiemba-i a kā ba nelle-na*.
² *Yitienanŋuŋ juɔ hi, wuɔ kā *Diilonelhāalādūŋgu-na ka tuɔ waŋ Diilon-nelma-i. U nelma taa ma ce nuɔmba-i gbɛɛ, a ne da ba saa waa dɛi baa

* **6:1** Ba nelle yaa Nasarɛti. Nienj Like 4.16.

yuliŋgu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Fuɔ hɪlaa baa nel daama-i hie? Fuɔ kaa da nelnul daade-i hie baa hiŋ daama-i? ³ Ma sɪ Maari biɛŋo maŋ fānaŋo-i, u yaa kɛ? Fuɔ hāaŋo naŋo yaa Sake-i, baa Yose-i, baa *Yuda-i a naara Simɔ-i. Halle u tūbaa-ba dii baa-ye tɛnaamma-na.» Kuŋ ciɛ dumaŋo-na ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i. ⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba kāŋ *Diilopɔpuɔrbiloŋo-i terni-na hiere; ŋga u nellen-baamba-i baa u dūŋ-baamba sa kāŋ-yo.» ⁵ Kuŋ ciɛ dumaŋo-na, Yesu saa gbāa ce gbɛrɛ-weima teriŋgu-na. Uŋ ciɛ kumaŋ, ku yaa ŋaa a haa u nammu-i jaamba namba-na a sire-bei ba jarma-na. ⁶ U nellen-baambaŋ'a ba saa hūu u nelma-i kuɔ ce-yo gbɛrɛ.

*Yesu puɔraa u hāalābiemba-i
(Matie 10.5-15; Like 9.1-6)*

Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuɔra nilɛiŋa maŋ Nasareti kɔtɔnni-na u waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i. ⁷ Yiŋgu nanŋu-na, wuɔ ji bɪ u hāalābiɛŋ cɪncieluo ba hāi baamba-i a puɔr-ba ba hā-ba-hāi aa hā-ba himma ba ta ba gbā ba donya *jɪnabaa-ba-i, ⁸ aa naa gboya-bei wuɔ ba tamma-na, molo baa biɛ biŋkūŋgu: Molo baa biɛ niwuoni, molo baa biɛ buɔra, molo baa biɛ gbeiŋa; kɛrɛ ba biɛ gborni yon. ⁹ Wuɔ ba dii naatɛnni aa molo baa biɛ jonŋorbaa-ba hāi. ¹⁰ U taa u bi piiye wuɔ: «Da na har dumɛlle maŋ nuɔ-i, na tɛna dumɛlle fande-na fuɔ na tamma. ¹¹ Da ba ka cira ba sa taara ba da na yufelle teriŋgu maŋ nuɔ-i, na pir na nallu-i na ta, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba maacemma saa fa.»

¹² Hāalābiemba taa ku yaa nuɔ-i ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ ba nanna ba

cilɔbabaŋo-i. ¹³ Ba bi hii donya jɪnabaa bɔi nuɔmba-na aa hure namma jaamba bɔi-na sire-bei ba jarma-na.

*Ns̄aa-Batisiŋ kuu kuliŋgu maŋ
(Matie 14.1-12; Like 9.7-9)*

¹⁴⁻¹⁵ Huɔŋgu faŋgu-na, Yesu yer die wuɔra gbuo terni-i hiere. Banaŋ ba'a *Ns̄aa-Batise'i siire hel kuomba hɔlma-na jo, ku'i ciɛ u hi hiŋ daama temma-i. Banaŋ ba'a *Eli yaa siire jo. Banaŋ ba'a yiinataaŋ *Diilopɔpuɔrbilonɔ naŋo-i juɔ. *Erɔdi wuɔ nu-ma. U yaa waa *Galile yuŋgu-na. ¹⁶ Wuɔ cira: «Ns̄aa yaa-i! N̄ siɛ suɔ wuɔ mi ciɛ ba kar u yuŋgu-i, ŋga u'i siire jo daayo.» ¹⁷ Ninsie ninsie, fuɔ fɛɛ yaa naa ciɛ ba bel Ns̄aa-i dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi faŋo-i u mɔlɔ ciɛŋo'i waa aa wuɔ h̄u-yo mɔlɔ wulaa dii-yo. Ba taa ba b̄i mɔlɔ-i Filipu.

¹⁸ Uŋ h̄ȳȳaa u mɔlɔ ciɛŋo-i, Ns̄aa wuɔ waŋ-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo s̄i. ¹⁹ Ciɛŋ wuɔ p̄aŋ c̄ɔ Ns̄aa-i aa naa tuɔ taara-yuɔ baa komma. N̄ga ma saa naa waa ma gb̄aa ce. ²⁰ A haa hama-i nuɔ-i? Erɔdi taa u k̄aal̄ Ns̄aa-i. Uu naa suɔ wuɔ nelviŋo aa tiraa suɔ wuɔ Diilon-nolɔ, a ce dumaŋo-na u saa tuɔ sieya-yuɔ. Ns̄aa nelma taa ma surnu-yuɔ ma cor. N̄ga u waa duɔ tuɔ piiye, Erɔdi holle p̄aŋ caar.

²¹ Erodiyadi maamaŋ'a ma ka fa dumaŋo-na, Erɔdi ji tuɔ ce u hommaŋ-yiŋgu ponsaŋgu aa b̄i u kuoyataamba-i, baa sorosi ba yuntaamba-i, baa Galile yuntaamba-i hiere. ²² Erodiyadi bilon wuɔ nyɛŋ nyɛmuŋgu naŋ temma, kuɔ gbuu dɔlnu Erɔdi-i baa bamaŋ waa hiere. Erɔdi wuɔ yuu-yo

wuɔ: «ŋ taara bige-i mi hã-ni baa-ku?» ²³ Aa naa cira: «Muɔ baa Diilonɔ, niŋ taaraŋ kumaŋ mi ka hã-ni baa-ku. Halle da ŋ fiɛ cira mi cal mi nelle-i sɔmma hãi, a hã-ni sɔmma diei, mi ka ce-ma.»

²⁴ Bilonɔ wuɔ hel nuɔmba-na ka yuu nyuŋo-i. Nyuŋ wuɔ cira: «Kã ŋ ka cira ŋ taara Nsãa-Batisi yuŋgu.» ²⁵ Bilonɔ gũunu baa gbaruŋgu kã nellentienɔ wulaa ka cira: «Mi taara ŋ kar Nsãa-Batisi yuŋgu-i dii-ku tasaŋ-na hã-mi fiɛfiɛ!» ²⁶ Nellentienɔ yaan kaa pãŋ bir ka den birma. Nga u ka ce-ma niɛ, u yaa pãa nuŋgu-i baa-yo nuɔmba-na. ²⁷ Wuɔ naa wuɔ bi pãŋ puɔr sorosiyienɔ naŋo-i wuɔ u kã ka kar Nsãa-Batisi yuŋgu-i ji hã-yo baa-ku. Sorosiyienɔ wuɔ bi ta kã kasodũŋgu-na ka kar Nsãa yuŋgu-i ²⁸ a dii-ku tasaŋ-na jo baa-ku ji hã bilonɔ-i baa-ku. Bilonɔ wuɔ hũu-ku ka hã nyuŋo-i baa-ku. ²⁹ Nsãa *hãalãbiemban juɔ nu-ma wuɔ ba karaa ba yuntienɔ yuŋgu-i, baa kã ka biɛ u bomborre-i ka fuure-diɛ.

Yesu hãa nelpũŋgu nanɔu wuo ye

(Matie 14.13-21; Like 9.10-17; Nsãa 6.1-14)

³⁰ Yesu *pɔpuɔrbiemban kaa bir jo, baa jo ji tũnu Yesu-i baa ban kaa ce mamaŋ hierɛ. ³¹ A ne da nuɔmba bɔi taa ba jo u wulaa, a ce halle fuɔ baa u *hãalãbiemba-i ba sa da ba fɛɛ ba wuo niiwuoni-i yɛɛ. Yesu wuɔ gbɛ u hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaan i kã hĩɛŋ-nu na ka fiisa cɛllɛ.» ³² Baa sire ku yaa nuɔ-i a biɛ beŋo-i ta ta ba kã.

³³ Ban taa dumaanɔ-na, nuɔmba bɔi daa-ba aa suɔ ban kãŋ kusuɔŋ-nu. Baa hel terni-na hierɛ a gbar ta yaanɔa beɛ. ³⁴ Yesuŋ huɔlaa hũmma-na, wuɔ u ne da nelpũŋgu nanɔu temma u yaanɔa-na; ba

ne ḡaa tũlmba maṅ tienḡo sɪ bei. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuḡ pãṅ doṅ tuḡ waṅ Diilonḡ-nelma-i baa-ba. U piiye baa-ba vaaya.

³⁵ Bãaṅḡuṅ juḡ ta ku hir huḡṅgu maṅ nuḡ-i, u hãalãbiemba piε u caaṅ-nu a waṅ baa-yo wuo: «Itie, ḡ suyaa wuo ii dii hɪεṅ-nu de? Bãaṅḡuṅ hir ku kã ³⁶ ḡ sa yaṅ nuḡmba kã nilεiṅa maṅ kətḡnni-na ka taara niiwuoni sãa wuo wei?»

³⁷ Yesu wuo cira: «Namei saaya na hã-ba niiwuoni-i ba wuo.»

Baa cira: «Itie, diε fiε sãa niiwuoni-i *deniebaa nuḡsũḡ, ni siε gbɛ!»

³⁸ Yesu wuo cira: «Kãaṅ na ka ne, *buruo u niε dii baa-na?»

Baa kã ka ne aa jo ji cira: «Buruo u ndii a naara titiraamba hãi.»

³⁹ Yesu wuo cira ba ce nuḡmba calnu tiεna hɪεbɪnaaṅgu-na. ⁴⁰ Nuḡṅ baa tiεna. Banamba komuḡṅa da-a-ndii, banamba komuḡṅa hã-a-hãi baa cɪncielbaa.

⁴¹ Yesu wuo biε buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hãi baaṅ daaba-i a ciir u yuṅgu-i dḡrḡ-i-na aa jaal Diilonḡo-i aa bũlnu-yuḡ hã u hãalãbiemba calnu-yuḡ a hã nuḡmba-i. Aa bi calnu titiraamba-i hã-ba hiere. ⁴² Nuḡṅ baa wuo ye hiere. ⁴³ Baa gbura ni boini-i a dii-ni segeyufieṅ cɪncieluo baa a hãi.

⁴⁴ Nuḡmba maṅ waa, bibemba-i yonḡ, ba kã nuḡmba neifieṅa hãi nuḡsiba ndii temma nuḡ.

Yesu wuḡyaa hũmma dḡrḡ
(*Matie 14.22-33; Nsãa 6.16-21*)

⁴⁵ Baṅ bi wuyaa niiwuoni-i, Yesu wuo guor u *hãalãbiemba biε beṅo-i ta u yaaṅ-na ta ba kã

Betisada yanɣa aa fuɔ wuɔ tɛna duɔ ce nuɔmba bɔrɔ kũŋ ba cɪnniŋ. ⁴⁶ Nuɔmbaŋ juɔ bɔrɔ hiere, wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu-na tuɔ cãrã Diilonɔ-i.

⁴⁷⁻⁴⁸ Bãaŋguŋ juɔ suur, Yesu yaa waa yon bomborma-na. A ne da fafalmu taa mu jãrã u hãalãbiemba-i. Wuɔ fara da ba ce sũlma-i dii hũmma holle-na baa beŋo-i. Cuo kaalmanɣ-caaŋgu-na, wuɔ sire tuɔ wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u kã ba wulaa. Uŋ kaa hi, wuɔ ce ŋaa u ciɛl-ba duɔ cor. ⁴⁹ Hãalãbien ba'a ba ne da hai moloŋo-i wuɔyaan hũmma dɔrɔ-i-na daayo-i! Baa doŋ ta ba kaasɪŋ wuɔ sɪ isuɔtienɔ. ⁵⁰ Baŋ daa-yo, ba huleiŋa caaraa. Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!» ⁵¹ Aa kã ka bel beŋo-i suur. Fafal muɔ bi pãŋ yiɛra. Hãalãbien baa kar da hãmmu! ⁵² Niiwuoniŋ-kũŋgu maŋ fiɛ ce cor, ba saa suɔ ku yaanɣa-i. Nelma famma yaraa-ba suɔma.

*Yesu siire jaamba Genesarɛti-i-na
(Matie 14.34-36)*

⁵³ Fafalmuŋ yiɛraaya, Yesubaa-ba perien karnu kã Genesarɛti. ⁵⁴ Baŋ hii bi huɔl, nuɔmba pãŋ suɔ Yesu-i ⁵⁵ aa gbagbarra tũnu ba-naa terni-na hiere. Da ba nu wuɔ u dii kusuɔŋ-nu, ba biɛ ba jaamba-i ba niigallanni-na gbar kã u wulaa.

⁵⁶ Yesu waa duɔ cor terienɣu terienɣu, nuɔmba biɛ ba jaamba-i ka jina ponsanatigerre-na aa cãrã-yuɔ wuɔ u yan ba yiɛya-yuɔ; da ku fiɛ'a u jonɣoruo tũŋgu, ku ka saanu. Ninsie ninsie, ku waa jeiŋo maŋ duɔ yiɛya-yuɔ fafalmu pãŋ da-yuɔ.

7

*Bincuwɛŋ-hūmelle saa saaya di gbuonu Diilonɔ-
hūmelle-i*
(*Matie 15.1-9*)

¹ Yiingu nanɔŋu-na, *Farisɛbaa-ba-i baa *anjɛnamma pigāataamba maŋ naa hilaa *Yerusalemu-i-na jo, baa kūlāa ba-naa kā Yesu wulaa. ² Ba'a ba ne da Yesu *hāalābiemba namba wuo niiwuoni-i a ne da ba saa saara ba nammu-i a saanu baa *Yuifu ba bincuwɛŋ-hūmelle-i. ³ A ne da Farisɛbaa-ba-i baa Yuifubaa-ba-i hierɛ ba sa puona baa ba bincuwɛŋ-maama-i: Ba sa siɛ wuo niiwuoni-i ni ba saa saara ba nammu-i. ⁴ Aa da ba hel sanɔŋa-na kūŋ, ba ɛ hūmma'i igɛna aa suɔ wuo niiwuoni-i. Ba bincuwɛŋ-maama'i saa waa mafamma-i yonɔ: Hūŋkaacimmuŋ-saarma waa ma deŋ, būnammuŋ-saarma waa, bitonniŋ-saarma bi waa.

⁵ Baŋ daa ba wuo niiwuoni-i dumaanɔ-na, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ hāalābiemba sa wuɔ bincuwɛŋ-hūmelle-i? Ku ciɛ niɛ ba saa saara ba nammu-i aa ta ba wuo niiwuoni-i?»

⁶ Yesu wuɔ cira: «Huhurmantaanɔ namaa temma-i daana-i, *Isayinɔ fii-na baa kumaŋ, na yuu-ku. Isayi waanɔ-ma wuɔ: «Diilonɔ ciera wuɔ: «*Nel daade taamba kāŋ-mi ba nuŋ-nu yonɔ. Mi maama si dii ba hɔmmu-na.*

⁷ Baŋ pigāanɔ nuɔmba-i hūmelle maŋ, bafamba diele. *A ce dumaanɔ-na yunɔŋu si dii ba Diilojaale-na.»* * »

⁸ Yesu wuɔ cira: «Na birii yanɔ Diilonɔ unɔ waanɔ mamanɔ aa vaa na fɛɛ baa na bincuwɛŋ-maama ta na ce. ⁹ Maa namaa cā! Na yagaraa Diilonɔ

---

* **7:7** Isayi (Ésaïe) 29.13

nunɣu-i aa bir bel na bɪncuɔŋ-maama yaa nammu hāi. ¹⁰ Ma sɪ *Moisi waɔŋ-ma wuɔ na ta na dii na bɪncuɔmba nunni-i kɛ? Aa tiraa cira umɔŋ duɔ waŋ āndaparaɔŋgu hā u to, sisɔ u nyu, kutieŋo saaya baa komma. ¹¹ Nɣa namaa birii cira wuɔ umɔŋ duɔ waŋ baa u bɪncɔiŋo-i wuɔ: «Miŋ ŋa naa da kumaŋ da mi kāyā-niɛ ku ciɛ «kɔrbā»; ku yunɣu yaa wuɔ mi pāa-ku hā Diilonɔ.» Wuɔ kɛɛ umɔŋ duɔ ce mafamma-i aa u saa ji fiɛ da bɪŋkūŋgu hā u bɪncɔiŋo-i wɛima sɪ. ¹² Terieŋgu faŋgu-na, na ce nuɔmba ta ba yaŋ ba bɪncuɔmba-i ba sa kāyā-bei. ¹³ Na birii biɛ na bɪncuɔŋ-maama yaa-i a dii-ma Diilonɔ-nelma fuoŋgu-na ta na hāalā na-naa baa-ma. Na ciɛ ma temma bɔi cor tɪ a ne da ma saa fa.»

*Kumaŋ gbāa guɔla nɛlieŋ nuɔŋo-i
(Matie 15.10-20)*

¹⁴ Ku huoŋgu-na, Yesu wuɔ tiraa bɪ nuɔmba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Karaan na tūnni-i fafamma na nu mi nelma-i. ¹⁵ Kumaŋ suuriŋ nɛlieŋ nuɔ ŋ nunɣu-na, ku siɛ gbāa guɔla-niɛ Diilonɔ-hūmelle-na; kumaŋ hilaŋ, ku yaa gbāa guɔla-niɛ. [¹⁶ Umanɔ duɔ u ka nu, u nu!]»

¹⁷ Uŋ juɔ hel nuɔmba hɔlma-na kūŋ ciŋgu-na, u *hāalābiemba cira u firnu nel daama-i pigāaŋ-ba. ¹⁸ Wuɔ cira: «Bisālmba'i namaaŋo-i wɛi? Namaa saa suɔ wuɔ kumaŋ suuriŋ nɛlieŋ nuɔ ŋ nunɣu-na ku siɛ gbāa guɔla-niɛ wɛi? ¹⁹ Kumaŋ suuriŋ ŋ nunɣu-na ku sa kā ŋ huɔŋ-na, ku kā ŋ kusūŋ-nu ka ce biniɛŋa a hel.» Terieŋgu faŋgu-na, Yesu taara duɔ pigāaŋ wuɔ niwuoni-i hiere ni gbāa wuo. ²⁰ Aa naa tiraa cira: «Mamaŋ dii nɛlieŋ

nuo η huɔŋga-na, ma yaa gbāa guɔla-niɛ Diilon-
hūmelle-na. ²¹ Anjɔgɔbabalamma hel nɛliɛŋ nuɔ η
huɔŋga'i nuɔ-i: Nj huɔŋga'i diyaan-nin bɪŋwosinni-
na, cuosinni-na, nelkolle-na, ²² *fuocesinni-na,
cāncaaya-i-na, hɔdorre-na, nuɔŋ-tāalma-na,
kakarkuonɔ-na, nenemunɔŋu-na, yebiɛnande-na,
bombolma-na, ānyagarma-na. ²³ Nelbalaŋ
daama-i hiere ma hel nɛliɛŋ nuɔ η huɔŋga'i nuɔ-i.
Ma yaa guɔlaayan-niɛ Diilon-hūmelle-na.»

Nieryiɛŋo nanjo haa u nanjo Yesu-i-na
(*Matie 15.21-28*)

²⁴ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji ta halan terienɔŋu-
na a kā Tiir. Uŋ kāa, wuɔ suur dūŋgu nanɔŋu-na duɔ
fuo nuɔmba baa da-yo. Nga u saa gbāa. ²⁵ Ciɛŋo
nanj wuɔ nuɔ u maama nelle fande-na, a ne da
*jina waa u bilonɔ-na. Yesu bi himma-i, ciɛŋ daa
wuɔ jo ji dūuna u yaanɔŋa-na ²⁶ a cārā-yuɔ wuɔ u
donya jina daayo-i u bilonɔ-na. Ciɛŋ daa u waa
*nieryiɛŋo. U taa u hel Fenisi manj dii Siiri mara-i-
na. ²⁷ Yesu wuɔ cira: «Da η biɛ bisālmba niwuoni-i
hā juoraamba baa-ni ku saa fa. Yanj da ba wuo ye,
η suɔ η biɛ boini-i η hā juoraamba-i.»

²⁸ Ciɛŋ wuɔ cira: «Itie, ma sɪ bisālmbanj wuo aa
jubienja manj ta a diire hɛma-na, juoraamba biɛra-
yɛi ba wuo kɛ?» ²⁹ Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuɔ
cira: «Niŋ suyaa mafamma-i wanj-ma, bir η kūŋ,
jina taa halan η bilonɔ-na.» ³⁰ Ciɛŋo birii ku yaa
nuɔ-i kūŋ, kā ka da bilonɔ gaala u munɔŋallammu-
na: Jina taa.

Yesu ciɛ bobo nanjo tuɔ piye

³¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ sire Tiir-na a hel Sidō
aa bir hiire kā ka karnu Dekapol nilɛiŋa-i kā ka

hel Galile dalaŋga-na. ³² Baa jo baa bobo naŋo-i a ji cārā-yuɔ wuɔ u haa u naŋga-i yuɔ a firnu u jumelle-i aa puur u tūnni-i. ³³ Yesu wuɔ belo hel baa-yo nuɔmba-na. Baŋ hilaa, wuɔ dii u nienja-i naacolŋo tūnni-na aa ce u taalunŋu-i hure u jumelle-na. ³⁴ Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ ciir u yunŋu-i aa fiisa da fūɔ aa cira: «Efata!» Ku yunŋu yaa wuɔ: Puur! ³⁵ Terduŋgu faŋgu-na, naacolŋo tūŋ nie pāŋ puur aa u jumel diɛ bi pāŋ firnu u tuɔ piiye da welewele ŋaa u'i sɪ. ³⁶⁻³⁷ Kuɔ fūnuŋ cu nuɔmba hōmmu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u maacemma faa cor! U puur tugbentaamba tūnni-i aa tuɔ ce bobobaa-ba ta ba gbā ba piiye.» Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel. Duɔ waŋ mafamma-i, ku ce ŋaa u kaa namma dii dāamu-na.

8

Nuɔmba neifienja hai wuyaa buruo niehai yar-ba (Matie 15.32-39)

¹ Yibienja faŋa-na, nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa ka tigiinŋ Yesu caanŋu-na. A ne da niiwuoni saa waa baa-ba. Yesu wuɔ bɪ u *hāalābiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: ² «Nuɔŋ daaba hujarre gbu di ko-mi; ba yinni sisi yaa de-i baa-mi ba saa da biŋkūŋgu wuo. ³ Banamba hilaa termaan-nu jo, da mi yaŋ ba bir baa nyulmu-i ku kaa nuɔl-ba hūmelle-na.»

⁴ U hāalābiemba cira: «Itie, i ka da niiwuoni-i hie hienŋ daaku-na diɛ ji hā nelpūŋ daaku temma da ku wuo ye?»

⁵ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u nie dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehãi.» ⁶ Yesu wuɔ ce nuɔmba tɛna hɛma-na aa naa biɛ buruo niehãi daayo-i a jaal Diilonɔ-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba-i wuɔ ba calnu-yuɔ hã-ba. U hãalãbiemba hũu-yo bi calnu-yuɔ. ⁷ Tetebiemba namba bi waa, wuɔ tiraa biɛ bafamba-i a jaal Diilonɔ-i aa hã u hãalãbiemba-i baa-ba wuɔ ba calnu-bei hã nuɔmba-i.

⁸ Nuɔmba maŋ waa hiere, baa wuo ye. Baa gbura ni boini-i dii-ni segeyufienj niehãi. ⁹ A ne da nuɔmba maŋ waa, ba gbãa yu nuɔmba neifiera hãi temma.

Baŋ juɔ wuo tɛ, Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i wuɔ ba kũŋ ba cinnij ¹⁰ aa fuɔ baa u hãalãbiemba-i baa biɛ beŋo-i ta ba kã Dalmanuta.

*Nuɔmba ciera Yesu ce himma ba ne
(Matie 16.1-12)*

¹¹ Yesubaa-baŋ kãa Dalmanuta-i-na, *Farisɛbaa-ba namba jo ji ta ba fanu ba-naa baa-yo. Baa ji cira wuɔ da kuɔ Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ce himma ba ne. Ba taa ba waŋ mafamma-i wuɔ sɪ ba ka gbãa cure-yuɔ. ¹² Yesu wuɔ fiisa da fũɔ aa naa cira: «Bige-i cie fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-i na'a mi ce himma pigãaŋ-na ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonɔ'i puɔraa-mi? Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na, biŋkũngu sa ce dii pigãaŋ-na!» ¹³ Aa naa pãŋ ta baa u *hãalãbiemba-i ka suur beŋo-na ta ba karnu ba kã dalanga yiɛngu naŋgu-na.

¹⁴ A ne da ma saa naa tɛnu u hãalãbiemba biɛ *buruo. Buruo diei waa baa-ba yoŋ beŋo huɔŋga-na. ¹⁵ Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuo: «Jande, bilaaŋ na fɛrɛ Farisɛ ba siini-na baa *Erɔdi bi niini-na.» ¹⁶ Hãalãbiemba doŋ ta ba piiye ba-naa nuɔ wuo:

«Na saa da, in'a i saa biε niiwuoni ku'i cie u tuɔ piiye dε-i-na.» ¹⁷ Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie na ta na piiye wuɔ mi daa na saa biε niiwuoni ku'i cie mi ta mi piiye dε-i-na? Ku ce ηaa a ji hi baa nyunɔgo, miη wan nelma maη na saa hi ta na da ma terienɔgu-i wei? ¹⁸ Na sa da baa na yufienɔa-i wei? Aa na sa nu baa na tūnni-i wei? Ma karaanu-nei wei? ¹⁹ Miη bŭlāanu buruo u ndii-i a hā nuɔmba neifienɔa hāi nuɔsiba ndii-i, na biεraaya boini-i segeyufienɔa niε ta?» Baa cira: «Segeyufien cīncieluo a hāi.»

²⁰ Wuɔ cira: «Aa miη bŭlāanu buruo niehāi a hā nuɔmba neifienɔa hāi ba wuo, segeyufienɔa niε juɔ tīε?»

Baa cira: «Segeyufien niehāi juɔ tīε.»

²¹ Yesu wuɔ cira: «Ji hi baa nyunɔgo na saa hi suɔ ku yaanɔga-i yogo wei?»

Yesu puurii yironɔo nanɔo yufienɔa-i

²² Yesubaa-baη kaa hi Betisada-i, baa jo baa yironɔo nanɔo ji hā-yo wuɔ u ce jande aa u haa u nanɔga-i yuɔ a puur u yufienɔa-i. ²³ Yesu wuɔ bel yironɔ daa u nan-na ba hel nellen-huɔnɔga-na a kā ba deη. Baη kaa hi, wuɔ ce taalunɔgu a hure naacolɔo yufienɔa-na aa ce u nammu-i cuye-yei ku ce celle aa suɔ halaη-mu. Uη halaan-mu, wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ŋ da wei?» ²⁴ Naacolɔ wuɔ ne aa naa cira: «Mi da nuɔmba-i nɔga mi sa da-ba dei; mi da-ba ηaa tibinni aa ta ni wuɔ.» ²⁵ Yesu wuɔ tiraa bir cu u nammu-i naacolɔo yufienɔa-na. Uη juɔ halaη-mu kufanɔgu-i, naacolɔ wuɔ pāη tuɔ da fafamma. ²⁶ U yufien aη puurii, Yesu wuɔ wan baa-yo wuɔ: «Ta η kŭη cīiη-nu, baa tiraa η suur nellen-huɔnɔga-na.»

*Yesu sɪnni yaa hani-i?**(Matie 16.13-20; Like 9.18-21)*

²⁷ Ku huonɔŋgu-na, Yesu-i baa u *h̄aalābiemba ji ta ba kā nilɛɪŋa maŋ dii Sesare maŋ Filipu wuonɔŋo-i u kɔtɔnni-na. Baŋ kāŋ h̄umelle-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba ciɛra hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

²⁸ U h̄aalābiemba cira: «Banamba ciɛra wuɔ nuɔnɛi *Ns̄aa-Batise-i, banaan ba'a nuɔnɛi *Eli-i, banaan ba'a *Diilopɔpuɔrbilonɔ naŋo-i nuɔŋo-i.»

²⁹ Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

Pier wuɔ cira: «Diilonɔ uŋ p̄aa nuŋgu-i aa saan *Konkortienɔ maŋ, u yaa nuɔŋo-i.» ³⁰ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel molo nu-ma.

*Yesu kaal u mulɛma-i**(Matie 16.21-28; Like 9.22-27)*

³¹ A donɔ huonɔŋgu faŋgu-na, Yesu wuɔ donɔ tuɔ piiye u piḡaan u *h̄aalābiemba-i wuɔ *Molon-Bienɔ ka mulɛŋ da dɛi! Nelle b̄incuɔmba-i, baa *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i, a naara *an̄jɪnamma piḡaataamba ka ciina-yuɔ aa ko-yo. N̄ga da ba ko-yo, u ka ce yinni h̄ai h̄ɛma-na, siɛlin̄-yiin̄gu-i u ka sire hel jo. ³² Yesu wuɔ waan̄ nel daama-i kaalamɛi baa-ba. Pier wuɔ b̄i-yo ba kā ba deŋ ka tuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta ŋ piiye dumaa, ku saa fa.»

³³ Yesu wuɔ miɛl ne u h̄aalābiemba-i aa naa gb̄ɛ Pier wuɔ: «*Sit̄ani, kā ŋ halan̄ mi caan̄-nu! N̄ kus̄uŋmaama-i Diilonɔ-maama s̄i, nelbilien̄-maama.»

³⁴ Ku huonɔŋgu-na, wuɔ b̄i nuɔmba-i baa u h̄aalābiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Nuɔni maŋ da ŋ ta ŋ taara ŋ nyaanu-miɛ, ŋ saaya ŋ ciina ŋ fɛɛ, aa ŋ saaya ŋ siɛ mulɛma-i baa kuliŋgu-i.

³⁵ Umanɔ duɔ tuɔ kaal baa u yunɔ yon, u ka kɔsuɔn u fɛɛ, nɔa umanɔ duɔ tuɔ kɔsuɔn u fɛɛ mɛi maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na, kutienɔ ka da cicɛlma man siɛ ji tɛ dede. ³⁶ Nɛliɛn nuɔ, da n da n yufien-niini-i hiere miwaanɔ-na aa ka caa, yun haku-i dii-kuɔ? ³⁷ Nɛliɛn nuɔ, n gbãa sãa n yunɔ-i baa bige-i Diilonɔ wulaa? ³⁸ Na saa da, fiɛfiɛ ku nuɔmba saa fa, ba jɛnaamba sa ku. Umanɔ duɔ tuɔ ce senserre bɛi u sa taara ba suɔ wuɔ mɛi wuonɔ, u sa bi taara u wan mi maama-i baa-ba, Molon-Bienɔ duɔ ji jo baa u To fɔngũɔ-i baa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i, u ka bi ce senserre baa kutienɔ maama-i.»

9

¹ Aa naa cira: «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diilonɔ-bãanɔ-i aa suɔ da ba ku. Diilonɔ ka ce u bãanɔ-i baa fɔngũɔ.»

Yesu birii u den birma (*Matie 17.1-13; Like 9.28-36*)

² Yesun waan mafamma-i, yinni niediei temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Pɛɛ, baa Sake a naara Nsãa ba kã ba den ka nyugun tanujaataama nanɔ-na. Ba'a ba ne da Yesu birii u den birma. ³ U jonɔgorbaa-ba birii baapielmba ta ba caa da kpoikpoi; halle molo siɛ gbãa ce binɔkɔngu pusun dumaanɔ-na. ⁴ *Hãalãbien ba'a ba tiraa ne, a da *Eli baa *Moisi ba caraaya-bɛi ta ba piiye baa Yesu-i. ⁵ Pɛɛ wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i jomma faa bande-i-na dɛ! N sa yan i ce gbuganni siɛi wɛi? Ku diei nan kɔngu, ku diei Moisi kɔngu, aa ku diei kɔngu

nanḡu-i Eli kūḡu.» ⁶ Korma'i naa bilaa Pierbaa-ba-i a ce u tuɔ piye dumaa u yuḡ-nu u sa suɔ uḡ waḡ mamaḡ. ⁷ Duherru nandu jo ji cīnu-bɛi. Baa nu molo piye du huɔḡa-na wuɔ: «Mi Biɛḡo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlɔu-miɛ, taa na nu u nuḡu-i.» ⁸ Hāalābiemba wuɔra ne terni-na hiere ba saa da moloḡo baa Yesu-i.

⁹ Baḡ juɔ ta ba hiire tānuḡu-na, Yesu wuɔ waḡ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ *Moloḡ-Biɛḡ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa waḡ nel daama-i baa moloḡo! ¹⁰ Hāalābiemba siɛ aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «A sire hel kuomba hɔlma-na, ku yuḡu yaa wuɔ niɛ?»

¹¹ Baḡ kaa hi yaaḡa-i, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Ma si *ānjīnamma pigāataamba ciɛra wuɔ Eli saaya u bir jo igēna aa Diiloḡ uḡ pāa nuḡu-i wuɔ u ka saan *Koḡkortieḡo maḡ u suɔ jo kɛ?»*

¹² Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima; Eli saaya u jo igēna ji migāaḡ wɛima-i hiere. Nga bige-i ciɛ Diiloḡ-nelma cira wuɔ: «Moloḡ-Biɛḡo ka muliɛḡ da dɛi aa ba siɛ ta ba kāḡ-yo?» ¹³ Mi tūnu-nɛi: Eli juɔ tī. Uḡ juɔ, nuɔmba ciɛ ba bāaḡu-i yuɔ. Diiloḡ-nelmaḡ waḡ-ma dumaa, ba bi ciɛ-ma dumɛi.»

*Yesu duɔnya jīna naacombiloḡo nanḡo-na
(Matie 17.14-21; Like 9.37-43)*

¹⁴ Yesubaa-baḡ hiiriye ka hi u *hāalābiemba namba terieḡu-i, baa da nuɔmba juɔ ji yu ba caaḡu-na, aa da *ānjīnamma pigāataamba namba juɔ ba ji ta ba fanu ba-naa baa-ba. ¹⁵ Nuɔmba juɔ'a ba ne da Yesu jo, kuɔ ce-ba gbɛɛ, baa gbar jārā-yuɔ ka ta ba jaal-o.

* **9:11** Malaki (Malachie) 3.23

16 Yesuŋ juo ji hi, wuo yuu u haalabiemba-i wuo: «Na fanu na-naa baa-ba nel hama-i nuo-i?»

17 Naacolŋo nano tie dii nuamba-na aa cira: «Haalatie, *jina nano dii mi biengo yungu-na a ce-yo bobo. Mi juo baa u yaa-i ŋ wulaa. 18 Duo sire-yuo teriengu teriengu, u mal-o. Duo mal-o, sampugaaru ta du hel u nungu-na, aa ŋ da u wuo u nyieni-i aa kuola da girri. Mi waan baa ŋ haalabiemba-i mie ba donya-yuo, ba saa gbãa.»

19 Yesu wuo gbẽ-ba wuo: «Fiefie ku nuon na-maango-i, na sa huu nelien maama. Na daa nie si mi ka tiena baa-na gbula wei? Namaa ji huu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juon baa naacombilon-o-i.» 20 Baa ta ta ba ka baa-yo da ba ka ha-yo. Jinaŋ kaa cira u ne da Yesu-i, wuo pan bel naacombilon-o-i gbuu sagalla-yuo. Naacombilon wuo hel cii tuo bumalla aa sampugaaru ta du hel u nungu-na.

21 Yesu wuo yuu tuon-o-i wuo: «Jina daayo dii-yuo ku baangu cuo wei?»

Tuon wuo cira: «Uu dii-yuo dii u bisansinninŋ.

22 Duo ce u ce u suur daamu-na sisu humma-na duo ko-yo ha-mi. Da ŋ'a ŋ ka gbãa, jande ne Diilon-o-i aa ŋ kayã-yie.»

23 Yesu wuo cira: «Bige-i cie ŋ'a da mie mi ka gbãa? Uman duo haa u nanga-i Diilon-o-na, weima-i hiere ma gbãa ce ha kutien-o-i.»

24 Yesuŋ waan mafamma-i, naacombilon to wuo pan cira: «Mi haa mi nanga-i Diilon-o-na nga kayã-mie ni mei si kuu dii kpelle.»

25 Ban tiyãa kufangu-na, nuon baa ta ba jo ba naara. Yesuŋ daa ba kulãa ba-naa ta ba jo du-maango-na, wuo cira: «Jina nuo, ma'a ŋ'a ŋ gbãŋ

ce nuɔmba-i bobobaa baa tugbentaamba? Cor ɲ hel naacombilonɔ-na, mi sa taara mi tiraa dani yuɔ gbula.» ²⁶ Jina wuɔ kaasɲ da gbagaga aa naa gbuu sagalla naacombilonɔ-i aa suɔ hel-yuɔ. Naacombilonɲ wuɔ galla ɲaa u kuu. Nuɔmba man waa hiere baa da niɛ sɪ u kuu. ²⁷ Yesu wuɔ bel u nan-na sire-yuɔ u yiera u gbeiniɲ.

²⁸ Yesuɲ juɔ kɯɲ baa u hāalābiemba-i ba ka waa ba kula-i, baa yuu-yo wuɔ: «Hāalātie, bige-i cie mie i saa gbāa donya jina daayo-i?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Jina daayo temma-i Di-ilocārālle'i gbāa donya-yuɔ yon.»

*Yesu tirii u kuliɲgu maama-i
(Matie 17.22-23; Like 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Ku huonɲu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire terienɲu-na a suur *Galile huonɲa-na ta ba karnu ba kā. Yesu taa u piiye Diilonɲ-nelma-i u pigāan u hāalābiemba-i a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ taara molo suɔ ba saanɲu. U taa u piiye baa-ba wuɔ: «Ba ka bel *Molon-Bienɔ-i hā nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yon hīema-na, sieliɲ-yiɲgu-i u ka sire hel jo.»

³² Hāalābiemba saa suɔ u nelma yaanɲa-i; ɲga ba siɛ bi siɛ yuu-yo.

*Hai moloɲo-i nelbuɔ-i hāalābiemba-na?
(Matie 18.1-5; Like 9.46-48)*

³³ Yesubaa-ban kaa hi Kafarnamu-i a suur ba dɯɲgu-na, Yesu wuɔ yuu u *hāalābiemba-i wuɔ: «Inɲ jon hūmelle-na, na taa na fanu na-naa nel hama-i nuɔ-i?» ³⁴ A ne da hūmelle-na, ba taa ba fanu ba-naa da ba suɔ umanɲ nelbuɔ-i ba hɔlma-na. Yesuɲ yuu-ba dumaanɔ-na, ba fiinanɲ ba saa wanɲ

wɛima. ³⁵ Yesu wuɔ bir tɛna aa bi-ba cɪncieluo ba hāi-i-na hiere a tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Na hɔlma-na umaŋ duɔ tuɔ taara u waa na yaanŋa-na, kutienɔ saaya u jina u fɛɛ na hieroŋo huon-nu aa tiraa ce u fɛɛ na maacembilonɔ.»

³⁶ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bel bisāmbilonɔ nanɔ-i jo baa-yo ba hɔlma-na. Uŋ juɔ baa-yo, wuɔ tūu-yo aa cira: ³⁷ «Umaŋ duɔ bel bisāmbilonɔ daayo temma-i fafamma mei maama-na, kuu dii ŋaa u bilaa mei fɛɛ yaa-i, aa umaŋ duɔ bel muoŋo-i fafamma, kuu dii ŋaa kutienɔ bilaa umaŋ puɔraami.»

*Umaŋ duɔ saa bigāan-ye, uu dii baa-ye
(Like 9.49-50)*

³⁸ Ku huonŋu-na, Nsāa wuɔ cira: «Hāalātie, i daa naacolŋo nanɔ gbuuse-niɛ aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i, miɛ ne da u sa nyaanu-niɛ baa miɛŋo-i i ce u yan.»

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Baa na cie-yo. Na saa da, molo siɛ gbāa gbuuse-miɛ a ce gbɛɛ-wɛima aa tiraa bir bi mi yebabalande-i terduonŋu fanŋu-na. ⁴⁰ Umaŋ duɔ saa bigāan-ye, uu dii baa-ye. ⁴¹ Aa umaŋ duɔ ne muoŋo-i aa hā-na hūmma-i na nyon wuɔ *Kirsaa baan namaa, da ku fiɛ waa ciyufelle yon, coima saa fa, kutienɔ siɛ naa u daluɔ-i Diilonɔ wulaa.»

*Kunanŋu bɔyaa kunan-na
(Matie 18.6-9; Like 17.1-2)*

⁴² «Bisāimba man hūyāa mei maama-i, umaŋ duɔ guɔl unan gbeini bei Diilonɔ-hūmelle-na, sūlma haraa kutienɔ-na. Kuman ka haa-yuɔ, kuɔ baa naa

to namelle u nuonḡu-na aa se-yo dii-yo nuoraan-nu, kuu naa ce bɔlbɔl yuɔ. ⁴³ Da η da η nanḡa dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, kar-ka η nanna. Da η suur Diilon-nelle-na baa nanḡa diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η nammu-i mu hāi-i-na. [⁴⁴ Jiamba maḡ wuyaan nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dḡḡ.] ⁴⁵ Da η da η gboluonḡu dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, kar-ku η nanna. Da η suur Diilon-nelle-na baa gboluonḡu diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η gbeini-i ni hāi-i-na. [⁴⁶ Jiamba maḡ wuyaan nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dḡḡ.] ⁴⁷ Da η da η yufelle dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, hiel-de η nanna. Da η suur *Diilon-nelle-na baa yufelle diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufienḡa-i a hāi-i-na. ⁴⁸ Jiamba maḡ wuyaan nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dḡḡ.

⁴⁹ «Na saa da, dāamu ka dii dāmma yiε hiere.

⁵⁰ «Dāmma-i biḡkūfafaanḡu; ηḡa da ma ji saara, namaa gbāa ce-ma niε ma tiraa ce kpēnnε? Diyaan dāmma na fεreḡ nuɔ aa na bel na-naa fafamma.»

10

Ansorre bɔrɔmmaḡ-kūḡu-i
(*Matie 19.1-12; Like 16.18*)

¹ Ku huonḡu-na, Yesubaa-ba sire terienḡu-na a kā *Yude, kā ka waa dii *Yurdε bomborma namma-na. Nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ donḡ tuɔ piiye Diilon-nelma-i u piḡāan-ba ηaa unḡ cemmaḡ dumaa koko. ² *Farisiεbaa-ba namba ta ba taara ba cure-yuɔ baa nelma-i, baa piε a yuu-yo wuɔ: «A saa baa miε Diilon-hūmelle-i, nelienḡ nuɔ η gbāa nanna η ciεḡo-i wei?»

3 Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «*Moisi hãa-na hama-i wuɔ na ta na ce?»

4 Baa cira: «Moisi hãa-ye hümelle-i wuɔ i gbãa tie nanna i caamba-i; nga da η'a η nanna-yuɔ η nyegēη sebe η hã-yo igēna umaη pigāaη wuɔ na ānsorre buɔra.»

5 Yesu wuɔ cira: «Moisi daa na tūnni sa nu ku'i cie u nyegēη mafamma-i hã-na. 6 Da ma'i sī Diilonη uη'a u jina miwaaηo-i u maa biēηo baa ciēηo. 7 A ce dumaanηo-na, bibiēηo ka yaη u bincuamba-i aa waa baa u ciēηo 8 ba gbonu ce kuuduɔηgu.* Da ba waa dumaanηo-na, ba sa tiraa kãη-ba nuɔmba hãi, ba kãη-ba ηaa nelduɔηo. 9 Teriengu fan̄gu-na, Diilonη duɔ gbonu kumaη, nelbilo saa saaya u bɔrɔ-kuɔ.»

10 Baη juɔ kūη ciinḡu-na, u *hãalãbiemba tiraa sire nel daama-i ta ba yuu-yo. 11 Yesu wuɔ cira: «Umaη duɔ nanna u ciēηo-i aa jã unanηo, kutien̄o cie *fuocesinni, u cãlãa cediēlãηo-i. 12 Ciēηo maη duɔ bi hel u bɔlɔ wulaa aa kã ka soη yan̄ga nan̄ga, ciēηo fan̄o cie fuocesinni'i dumaanηo-na.»

*Yesu cãarã Diilonη-i hã bisãmbiembra namba
(Matie 19.13-15; Like 18.15-17)*

13 Ku huonḡu-na, baa jo baa bisãmbiembra namba-i Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cãrã Diilonη-i hã-ba. U *hãalãbiemba sire ta ba nuola bamaη juɔ baa-ba. 14 Ku saa dɔlnu Yesu-i, wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaan̄ bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na cie-ba. Bamaη dii bafamba temma-i, *Diilonη-nelle dii bafamba diele-i. 15 Yaan̄ mi waη ninsoηo-i baa-na: Umaη duɔ u saa siē *Diilonη-nellentesinni-i ηaa bisãlãan̄o, kutien̄o siē

---

* 10:8 Miwaaηo jnamman̄-sebe (Genèse) 2.24

gbāa suur *Diilonj-nelle-na.» ¹⁶ Ku huonjgu-na, wuɔ tūu bisālŋ daaba-i aa haa u nammu-i bei aa cārā Diilonjo-i hā-ba.

Weiŋo nanj maama

(Matie 19.16-30; Like 18.18-30)

¹⁷ Ku huonjgu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire biɛ hūmelle-i ta ba kā. Naacoljɔ nanjo gbar jo ji dūuna Yesu yaanŋa-na aa cira: «Hāalātiefɛfɛi, mi saaya mi ce bige-i da mi gbāa da cicɛlma manj sa tɛŋ dede-i?»

¹⁸ Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ bī-mi nelfɛfɛiŋ muɔ? Da ma hel Diilonjo-na, nelfɛfɛiŋo dii wei?»

¹⁹ Diilonj unj'a i tiɛ wuɔ hūmienja manj, ma sɪ ŋ suɔ-ya kɛ? *«Baa ko neliɛŋo, baa ce *fuocesɪnni-i, baa cuo, baa kar coima ŋ haa molon-na, baa du moloŋo, ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunjgu-i.»*†

²⁰ Naacolj wuɔ cira: «Hāalātie, mi duɔŋ dii mi bisānsɪnniŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

²¹ Unj piiye dumaanjo-na, u maama gbuu pāŋ dɔlnu Yesu-i; wuɔ ne-yo aa naa cira: «Ma tɪyāa ma diei: Kā ŋ ka suor ŋ nagāŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbeinja faŋa-i ŋ hā sūntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weiŋ nuɔ dɔrɔ-i-na. Da ŋ ce mafamma-i, ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-miɛ.» ²² Naacolj daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesuŋ juɔ wanj mafamma-i, wuɔ pāŋ vāa u yaanŋa-i aa ta. ²³ Unj taa, Yesu wuɔ wuɔra ne u hāalābiemba-i aa cira: «Kumanj ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diilonj-nelle-na kuu dii kpelle.»

²⁴ Nel daama cu u hāalābiemba hɔmmu-i. Yesu wuɔ tiraa tir-ma wuɔ: «Mi jēnaan namaa, Diilonj-nelle suurma dii kpelle dɛ! ²⁵ Na suyaa wuɔ

† **10:19** Helmanj-sebɛ (Exode) 20.12-17

nyɔgɔmɛ duɔ gbãa cor misɛnɛ-fuonɔgu-na kuu dii kpelle dɛ! Nga wɛiɲo duɔ gbãa suur Diilonɔ-nelle-na kufanɔgu dii kpelle yan.»

²⁶ Nel daama migãan cu u hãalãbiemba hɔmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Dumaanɔ-na, hai moloɲo-i ka gbãa kor?»

²⁷ Yesu wuɔ ne-ba aa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbãa ce, nɔga wɛima sa yar Diilonɔ-i.»

²⁸ Pier wuɔ cira: «Hãalãtie, aa miɛ man naana i wɛima-i hiere aa tie nyaanu-niɛ fuɔ?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi wan ninsoɲo-i baa-na: Uman duɔ ta aa yan u dumelle-i, u hãmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tũɔbaa-ba-i, u nyu-i, u to-i, u bisãlmba-i, sisɔ u sonni-i mɛi maama-na baa *Neldɔɔɔlma maama-na,³⁰ kutien un ka da niman hɛma-na bande-i-na, ni ka maar un taa aa yan niman sɔmma komuɔɲa ndii. U ka da dumienɔ-i, hãmba-i, mɔlãamba-i, nyunaamba-i, bisãlmba-i, sonni-i, aa bi da muliɛma-i naara. Aa bisinuɔ-i-na, u ka da cicɛlma man sa tiɛɲ dede-i. ³¹ Na saa da, baman taa yaanɔga fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka bir waa huon-nu, aa baman dii huonɔgu-na fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka ta yaanɔga.»

*Maman dii ta ma cie Yesu-i Yerusalemu-i-na
(Matie 20.17-19; Like 18.31-34)*

³² Ku huonɔgu-na, Yesubaa-ba ji sire ta ba kã *Yerusalemu. Yesu wuɔ ta nuɔmba yaan-na hiere. Ban kãɲ dumaanɔ-na, korma don ta ma da u *hãalãbiemba-i baa baman naa cuu ba huon-nu hiere. Yesu wuɔ bɪ u hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i ba den ka tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

³³ «Na daa in kãɲ Yerusalemu-na kɛ? Diɛ kã, ba

ka bel *Moloŋ-Bieŋo-i hã *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjĩnamma pigãataamba-i baa-yo. Da ba hã-ba baa-yo, ba ka cira wuɔ u saaya komma aa bir-o hã *niɛraamba-i baa-yo ³⁴ba nyɛ-yo sũlma aa tu taalni yuɔ aa muo-yo aa suɔ ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hãi hĩɛma-na, siɛliŋ-yiĩngu-i u ka sire hel jo.»

*Sebede bɛmbaŋ muyaa ba natiɛŋa Yesu-i-na
(Matie 20.20-28)*

³⁵ Ku huoŋgu-na, Sebede bɛmba maŋ waa baa Yesu-i, ba taa ba bĩ unãŋo-i Sake aa bĩ unãŋo-i Nsãa, baa piɛ Yesu caaŋ-nu ka cira: «Hãalãtie, i juɔ die ji cãrã bĩŋkũngu nanŋu ŋ wulaa, jande baa yagar.»

³⁶ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na'a mi ce bige-i hã-na?»

³⁷ Baa cira: «I taara da ŋ ji waa ŋ fõŋgũɔ-i-na, ŋ yaŋ miɛŋo-i, u diei tĩɛna ŋ nadiɛyaŋga-na aa u diei bi tĩɛna ŋ nanyuɔyaŋga-na.»

³⁸ Yesu wuɔ cira: «Na saa suɔ naŋ cãrãŋ kumaŋ dɛ! Yaahuolo maŋ ka haa-miɛ na ka siɛ u temma haa-nei wei? Na ka siɛ muliɛŋ mei temma-i wei?»

³⁹ Baa cira: «Ûu, i ka siɛ.»

Yesu wuɔ cira: «Yaahuolo maŋ ka haa-miɛ, baa muliɛma maŋ ka bi haa-miɛ, ni ka bi haa-nei nin-soŋo. ⁴⁰ Nga mei siɛ gbãa pã nuŋgu wuɔ mɛlŋo'i ka tĩɛna mi nadiɛŋga-na aa mɛlŋo'i ka tĩɛna mi nanyuɔŋgu-na. Muntĩɛnammu fammuŋ tigiŋ ta mu cie bamaŋ, ba yaa ka da-mu.»

⁴¹ Ba nahãalãbiɛŋ cĩncieluo baambaŋ juɔ nu nel daama-i, ba hõmmu pãŋ du baa-ba. ⁴² Yesu wuɔ bĩ-ba hiere a ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Na suyaa wuɔ fãamaambaa-ba ce hãlmaŋgu baa ba

fãamaansinni-i aa nelbõmbõmbaa-ba ta ba haa fõngũo-i nuõmba-na. ⁴³ Nga ku saa saaya ku waa dumaa namaa na wulaa. Umanɔ duo tuo taara u waa nelbuo-i na hõlma-na, kutienɔ saaya u ce u ferɛ na maacembilonɔ; ⁴⁴ aa umanɔ duo tuo taara yaanga-i, kutienɔ saaya u ce u ferɛ na kɔriɛnɔ. ⁴⁵ Na saa da, *Molon-Bienɔ juo kufangu jomma yaa-i hãema-na duo ji cãa nuõmba-i aa pã u ferɛ duo sãa ba bõi yunni; u saa jo ba da ba ji cãa-yo.»

Yesu puurii Bartime yufienɔ-i
(*Matie 20.29-34; Like 18.35-43*)

⁴⁶ Ku huonɔngu-na, Yesu wuo kã ka hi Yeriko. A ne da nelpõngu nanɔ temma taa ku nyaanu-yuo a naara u *hãalãbiemba-i. Banɔ juo ta ba hel Yeriko-i-na da ba ta, yironɔ nanɔ waa tãena hũmelle tũngu-na tuo cãrã. Ba taa ba bĩ-yo Bartime aa bĩ u to-i Time. ⁴⁷ Yironɔ daa unɔ nuo nuõmba piye ba cor, wuo yuu. Baa cira wuo Nasaretitaanɔ Yesu yaa curaanɔ. Wuo pãnɔ sira tuo fara u bĩ da gbagaga wuo: «Yesu, *Davidi hãayẽlnɔ nuo, jande ce hujarre miɛ!» ⁴⁸ Unɔ faranɔ u bĩ dumaanɔ-na, nuõmba bõi baa yanɔ aa ta ba nuola-yuo wuo u budii. Wuo migãanɔ dii kunanɔngu naara wuo: «Davidi hãayẽlnɔ nuo, jande ce hujarre miɛ!» ⁴⁹ Yesu wuo yiera aa naa cira: «Bĩɛnɔ u jo.»

Baa cira: «U bĩ-ni, fẽ nɔ huonɔnga-i aa nɔ sira nɔ kã.» ⁵⁰ Yironɔ wuo pãnɔ nanna u jonɔgoruo-i aa tie sira ta tuo kã. ⁵¹ Unɔ kaa hi, Yesu wuo yuu-yo wuo: «Nɔ taara mi ce bige-i hã-ni?»

Wuo cira: «Hãalãtie, mi taara nɔ puur mi yufienɔ-i.»

⁵² Yesu wuɔ cira: «Kā! Niŋ haa ŋ nanŋa-i miε, ŋ kuraa.» Terduɔŋgu fanŋu-na, naacolŋo yufienŋa pāŋ puur. Wuɔ cu Yesu huonŋ-nu ba ta ba kā.

11

*Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(Matie 21.1-11; Like 19.28-40; Nsāa 12.12-19)*

¹ Yesubaa-baŋ kaa ta ba piε *Yerusalemu-i, a saanu baa nilēiŋa nanŋa hɔlma-i, dii *Olivitibinni-tānūŋgu-na, ba bī dinande-i Betifage aa bī dinande-i Betani. Yesu wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba hāi wuɔ: ² «Kāaŋ nelle maŋ i yaanŋa-na daade-i, na suurma-i, na ka da ba vaa kakūmbilonŋo nanŋo, molo saa nyugūŋ-yuɔ dede. Na fir-o na jo baa-yo. ³ Umanŋ duɔ yuu-na, na cira: «Itienŋo yaa wuɔ i ji fir-o ka hā-yo; wuɔ u ka bir jo baa-yo fiεfiε.»»

⁴ Baa kā ka bi da ba vaa kakūmbilonŋo nanŋo-i dumelle nande yaanŋa-na; hūmelle tūŋgu-na. Baa ture ta ba fir-o. ⁵ Nuɔmba waa, banamba ta ba piiye baa-ba wuɔ: «Haba-i daaba-i! Na ce bige-i dumaanŋo-na?» ⁶ Yesuŋ waanŋ mamanŋ baa-ba, baa bi waŋ ma yaa-i baa-ba. Baŋ piiye dumaanŋo-na, baa yanŋ ba ta baa-yo.

⁷ Baŋ kāa baa-yo, baa hiel ba jonŋorbaa-ba-i haa u huonŋgu-na aa Yesu wuɔ nyugūŋ tīena-yuɔ. ⁸ Nuɔmba fōŋgūɔ baa hiel ba jonŋorbaa-ba-i fara-bei hūmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔrɔ u kā. Banamba kar fielu ta ba jīna. ⁹ Bamanŋ waa u yaanŋa-na baa u huonŋgu-na hiere baa ta ba piiye da gbagaga wuɔ: «Diilonŋo temma si dii.

Itien ɯŋ saan ɯman jo, Diilo baa-yo!*

¹⁰ I bincɔŋo-i *Davidi fɔŋgũɔ temma yaa juɔŋ!

Diilo migaaŋ-yo hã-ye.

Dɔrwuonɔ temma si dii!»

¹¹ Yesuŋ kaa suur Yerusalemu-i-na, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka wuɔra ne kumaŋ ciɛŋ hiere. Bãanɣu naa tĩ tĩ, wuɔ ta baa u hãalãbiɛŋ cɪncieluo ba hãi baamba-i a kã Betani.

Yesu ciɛ yensãanɣu nanɣu kuol

(Matie 21.18-19)

¹² Ku cuo kaala-i-na, Yesubaa-ba sire Betani-i-na ta ba kã *Yerusalemu-i-na, a ne da nyulmu waa Yesu-i-na. ¹³ Ba kaa hi hɔlma namma-i, wuɔ da *yensãanɣu nanɣu fiɛlu gbu caa da fafamma ŋaa ku maan, a ne da ku mamman-huɔŋgu'i saa waa huɔŋgu fanɣu-na. Yesu wuɔ haar duɔ ka ne sɪ u ka da biɛŋa kuɔ. Uŋ kaa piɛ, wuɔ da fiɛgbãŋgbãŋlãndu yon du kula. ¹⁴ Wuɔ gbɛ yensãanɣu-i u *hãalãbiɛmba yufelle-na wuɔ: «Ma bãlãa nyunɣo; nan cɛraa ŋ ji maŋ biɛŋa hã molo wuɔ.»

Yesu duɔnya torgociraamba-i hiel-ba Diilodubuɔ-i-na

(Matie 21.12-17; Like 19.45-48; Nsãa 2.13-22)

¹⁵ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka donya niisuornintaamba-i baa niisãanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa kã ka tisɪŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sɛ bamaŋ suoraŋ nɔnsɔr ba huriimba-i ba titiɛŋa-i nanna, ¹⁶ aa cie-ba wuɔ molo baa suur baa kuusuornɣu Diilodubuɔ dumelle-na. ¹⁷ Uŋ

* **11:9** Gbeliɛman-nalãanɣu (Psaume) 118.25-26

ciɛ mafamma-i, wuɔ biɛ Diilonɔ-nelma-i tuɔ pi-
iye u pigãaŋ-ba wuɔ: «Ma nyɛgãaŋ Diilonɔ-nelma-
na wuɔ: *«Ba ka ta ba bɪ mi dũŋgu-i nilɛiŋa-i hi-
ere a Diilojaaldũŋgu.»*† Ma sɪnni niɛ namaa ce-
ku cuo ba terienɔŋu?» 18 Nel daama kã ka hi
*Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjɪnamma
pigãataamba-i. Baa pãŋ ta ba taara-yuɔ baa
komma. A ne da u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i
ma cor, a ce dumaanɔ-na ba taa ba kãalã-yuɔ.
19 Bãanɔŋu juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu-i baa
u *hãalãbien baa hel nellen-huɔŋga-na.

*A haa ŋ nanɔga-i Diilonɔ-na ku fa wɛima
(Matie 21.20-22)*

20 Ku cuo kaala-i-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba
naar sire biɛ hũmelle-i. Baŋ kaa hi *yensãanɔŋu
terienɔŋu-i, ba'a ba ne da ku kuolaa baa ku yunɔŋu-i
hiere. 21 Mamanɔŋ ciɛ cor hiere ba kãmma-na
*Yerusalemu-i-na, maa tɛnu Pier. Wuɔ tuɔ pi-
iye baa Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, ne, niŋ waasaan
yensãanɔŋu maŋ, ku kuolaa hiere.»

22 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Haan na nanɔga-i Di-
ilonɔ-na. 23 Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Da
na haa na nanɔga-i Diilonɔ-na, na gbãa gbɛ tãnuŋ
daaku-i wuɔ: «Juur ŋ halan bande-i-na ŋ ka suur
nuoraanɔŋu-na», aa ma bi ce. Nɔga nanɔŋ waanɔŋ
mamanɔŋ, da na saa hũu-ma wuɔ ma gbãa ce, ma siɛ bi ce.
24 Ku'i ciɛ mi ta mi piye baa-na miɛ: Da na ta
na cãrã kumanɔŋ Diilonɔ wulaa, na saaya na hũu-
ma wuɔ na daa ku bɪŋkũŋgu-i tɪ. Da na hũu-ma,
ku yaa Diilonɔ ka hã-na baa-ku. 25 Aa da ŋ'a ŋ
cãrã Diilonɔ-i, a ji ne da molo cãlãa-ni, ce kutienɔ-i

† 11:17 Isayi (Ésaïe) 56.7

jande aa η hiel-ma η huɔŋga-na, ku yaa nuɔ niŋ ciɛ mamɔŋ, na To maŋ dɔrɔ-i-na u ka bi ce-ni jande aa hiel-ma u huɔŋga-na. [²⁶ Nga da na'a na sa hiel nuɔŋ-maama-i na hɔmmu-na, na To maŋ dɔrɔ-i-na, u siɛ bi hiel namaa maama-i u huɔŋga-na.]»

*Hai h̄aa Yesu-i h̄umelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?
(Matie 21.23-27; Like 20.1-8)*

²⁷ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, baa k̄a *Diilodubuɔ-i-na. Yesu wuɔ tuɔ wuɔra u biŋ dumellen-huɔŋga-na. *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i, baa *ānj̄inamma piḡaataamba-i a naara nelle b̄incuɔmba sire jo u wulaa ²⁸ ji yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ mamɔŋ daama-i, hai moloŋo-i h̄aa-ni h̄umelle-i η ta η ce-ma?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi ka bi yuu-na baa nelma diei, da na siɛ-mi, mi ka piḡaŋ-na umaŋ h̄aa-mi h̄umelle-i.» ³⁰ Aa naa yuu-ba wuɔ: «Hai moloŋo-i naa puɔr Ns̄aa jo ji tuɔ *batiŋ nuɔmba-i? Diilonɔ'i naa puɔr-o waa nelbiliemba'i naa puɔr-o?» ³¹ Baa doŋ ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Die cira Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ka cira: «Naŋ suyaa-ma dumaŋo-na bige-i ciɛ na saa h̄u u nelma-i?» ³² I siɛ bi siɛ cira nelbiliemba'i puɔraa-yo.» Nuɔmba-i hiere baa suyaa wuɔ Ns̄aa waa *Diilopɔpuɔrbilonɔ, da η da ba ciera nelbiliemba'i puɔraa-yo, maacemma haraa-bei. ³³ Baa naa ba cira: «I saa suɔ moloŋo maŋ naa puɔr-o.»

Yesu wuɔ bi cira: «Muɔ mi siɛ bi piḡaŋ-na umaŋ h̄aa-mi h̄umelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ mamɔŋ daama-i.»

12

Suontienjo nanjo baa u maacenciraamba (Matie 21.33-46; Like 20.9-19)

¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ biɛ gbãɛini tuɔ nanjo baa-ba wuɔ: «Naacolɔŋo nanjo diyaa *ɛɛɛɛ-suonɔŋu aa kalla-kuɔ. Un kalaaya-kuɔ, u hɔŋ fuonɔŋu ba da ba ta ba kãmal ɛɛɛɛ-i, aa ce felge ba ta ba nyugũŋ ba niya suonɔŋu-i. Un ciɛ mafamma-i, u biɛ maacenciraamba jina-kuɔ aa ta kã nelle.

² «Tibibienja karman juɔ hi, wuɔ puɔr u maacembilonjo nanjo-i maacenciraamba wulaa, wuɔ u ji huu fuɔ yufelle-i ka hã-yo. ³ Maacembilonjo un juɔ, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o ba saa hã-yo bɔŋkũŋgu. ⁴ U tiraa puɔr maacembilonjo nanjo ba wulaa. Baa muo ufaŋo-i kaasinya-yuɔ aa naa tuora-yuɔ. ⁵ U tiraa puɔr maacembilonjo nanjo ba wulaa. Baa ko ufaŋo-i. Ba muyaa ba fɔŋgũɔ aa ko ba fɔŋgũɔ. ⁶ Maacembiemba ji ti suontienjo wulaa aa ku tiɛ u bɛduɔla yaa-i. U cira: «Fiɛfiɛ fuɔ, mi ka puɔr mi bɛduɔla yaa ba wulaa. Fuɔ duɔ kã, ba ka kãŋ-yo.» Aa ce bɛpolɔŋo sire ta. ⁷ Maacenciraambanjo juɔ'a ba ne da bɛpolɔŋo jo, baa ta ba piiye baa banna wuɔ: «Ciiluwuotienjo yaa juɔŋ daayo, yaan duɔ jo i ko-yo aa ciilunɔŋu ce miɛ kũŋgu.» ⁸ Ba siire ku yaa nuɔ-i, naacombilonjo un hii, a bel-o ko-yo, aa hel baa-yo suonɔŋu-na ka nanna.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienjo daa u ka ce bige-i fiɛfiɛ-i-na? U ka jo ji ko maacenciraanjo daaba-i aa hã banamba baa suonɔŋu-i. ¹⁰ Na saa kalan nel daama-i Diilonjo-nelma-na wei wuɔ: *«Dũmarãambanjo ciinaana kpãŋkpara manjo, u yaa juɔ bella dũŋgu-i.*

11 *Ku ciɛ nerma miɛ i wulaa.*

Itienjo yaa wuɔ ma ce dumaanjo-na.» *

12 *Yuifu ba yuntaamba p̄aŋ suɔ wuɔ Yesu naaŋ gb̄anal̄aaŋ daaku-i h̄a ba yaa-i. Baa ta ba taara ba bel-o. A ne da ba taa ba k̄aal̄a nuɔmba-i, baa naa ba yaŋ-yo aa ta.

Nampo saaya u p̄a h̄a j̄amatigi-i wei?

(Matie 22.15-22; Like 20.20-26)

13 Ku huon̄gu-na, baa ji puɔr *Farisiɛbaa-ba namba-i baa *Erɔdi baamba namba-i Yesu wulaa, wuɔ ba ka gb̄aŋ baa-yo bel-o fuɔ fɛrɛŋ nuŋ-ãdaan̄gu-na. 14 Baŋ k̄aa, baa cira: «H̄aal̄atie, i suyaa wuɔ ŋ waŋ ninsoŋo yaa-i, ŋ sa k̄aal̄a nelienjo baa ŋ ninsoŋo-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ. N̄ gbu ŋ piḡaaŋ nuɔmba-i Diilon̄-h̄umelle yaa kelkel.» Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saanu baa miɛ h̄umelle-i, ku saaya i tie p̄a nampo-i i h̄a *Oromɛ ba *j̄amatigi-i wei?»

15 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gb̄ɛ-ba wuɔ: «Na taara na cure muɔmɛi wei? H̄aa-min̄ warbelle mi ne.» 16 Baa h̄a-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba ciɛ hai yun̄gu-i diɛ?»

Baa cira: «Ba ciɛ Oromɛ ba j̄amatigi yun̄gu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyɛḡaaŋ hai yerre-i diɛ?»

Baa cira: «Ba nyɛḡaaŋ Oromɛ ba j̄amatigi yerre'i diɛ.»

17 Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ da ku waa j̄amatigi k̄un̄gu-i, p̄aaŋ-kun̄ na h̄a j̄amatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diilon̄-k̄un̄gu-i, na bi p̄a-ku na h̄a Diilon̄o-i baa-ku.» U k̄un̄ kuɔ cu ba h̄ommu-i.

---

* 12:11 Gbeliemaŋ-nal̄aaŋgu (Psaume) 118.22-23

Kuomba siremman-kūngu-i
(*Matie 22.23-33; Like 20.27-40*)

18 *Sadusiεbaa-ba wulaa kuomba siε sire. Banan baa kā ka gbē Yesu-i wuɔ: 19 «Hāalātie, *Moisi nyegāan nelma namma hā-ye wuɔ: *Uman duɔ saa da bilonɔ baa u ciεnɔ-i aa ku aa yan-yo, u hāanɔ saaya u biε-yo a hon bilonɔ hā kulonɔ-i.*† 20 A ne da naacombiamba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Məlɔnɔ sire jā ciεnɔ, u saa da bilonɔ baa-yo aa ku. 21 Uman cuu-yo, u biε ciεnɔ-i u saa da bisālmba baa-yo, fuɔ u ku aa yan-yo. Siεlin-wuonɔ-i maaduɔma. 22 Ba kuu dumēi ka gbuo hiere unaa saa ji da bilonɔ baa ciεnɔ daayo-i. Ku huonɔgu-na, ciε fuɔ fεε suɔ tuɔ nyaanu-bei. 23 Ba hieronɔ-na ban diyaa-yo ba ciεnɔ cor, kuonɔ da ba ji sire, u ka ce hai wuonɔ-i?»

24 Yesu wuɔ cira: «Na piera. Aa na suyaa kuman ciε na pira wēi? Na saa suɔ Diilonɔ-nelma-i, aa na saa bi suɔ u himma-i ku'i ciε. 25 Na saa da, kuonɔ da ba ji sire, cadiile siε waa. Ba ka waa ηaa *dɔrpɔpuɔrbiemba. 26 Kuman ηaa kuomba siremman-kūngu-i, Moisiη piiye dāamu nan bilaa pɛrfielu‡ man du maama-i Diilonɔ-nelma-na terienɔgu man nuɔ-i, na saa kalan ku terienɔgu-i wēi? Ma nyegāan terienɔgu-na wuɔ: Diilonɔ gbīε Moisi-i wuɔ: *«*Abiramu Diilonɔ yaa muɔnɔ-i, *Isaki Diilonɔ yaa muɔnɔ-i, *Yakɔbu Diilonɔ yaa muɔnɔ-i.»*§ 27 Ku pigāan wuɔ Diilonɔ-i cicēlmantaan-wuonɔ, bikuonɔ-wuonɔ sī. Na piera bɔi.»

† 12:19 Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 25.5-6

‡ 12:26 Helman-sebe (Exode) 3.2-6 § 12:26 Helman-sebe (Exode) 3.2,6

*Nelma maŋ dii yunḡu Diilon- nelma-na
(Matie 22.34-40; Like 10.25-28)*

²⁸ *Anjinamma pigāatienḡo naŋ unḡ daa Yesu suyaa *Sadusɛbaa-ba siɛma, wuɔ piɛ u caaŋ-nu a yuu-yo wuɔ: «Diilonḡ unḡ ciɛra i tiɛ wuɔ hūmienḡa maŋ hiere, hade-i yunḡu?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Hūmelle maŋ yunḡu, di yaa daade: ‹*Isirahel-baaŋ namaa, karaaŋ na tūnni-i! Diilonḡo yaa Itienḡo-i u diei yonḡ. ³⁰ Nsaaya ḡ dɔl Itienḡo-i Diilonḡo-i baa ḡ huɔŋga-i hiere, baa ḡ kusunḡu-i hiere, baa ḡ añjɔḡuɔma-i hiere, baa ḡ fɔŋḡũɔ-i hiere.›*

³¹ Mamanḡ cuu mafamma-i ma yaa daama: ‹Nsaaya ḡ dɔl ḡ nanolḡo-i ḡaa niḡ dɔl ḡ fɛɛ duma.›† Diilonḡ unḡ'a i tiɛ wuɔ hūmienḡa maŋ hiere, a hāi-waanḡ daaya yaa yunḡu.»

³² Anjinamma pigāatienḡ wuɔ cira: «Hāalátie, ḡ waanḡ ninsoḡo, Diilonḡo dii u diei yonḡ, unanḡo si dii yanḡa nanḡa. ³³ Terienḡu fanḡu-na, ku saaya neliɛḡo neliɛḡo, u dɔl-o baa u huɔŋga-i hiere, baa u añjɔḡuɔma-i hiere, baa u fɔŋḡũɔ-i hiere; aa u saaya u dɔl u nanolḡo-i ḡaa unḡ dɔl u fɛɛ duma. Kufanḡu bɔyaa tāmmanḡ-niini pamma-na.» ³⁴ Yesu wuɔ ne da u siyaa-yo baa cɛcɛmunḡu. Wuɔ cira: «ḡ saa maa baa *Diilonḡ-nelle-i.» A hel mafamma-na, molo saa tiraa siɛ yuu-yo baa wɛima.

*Koŋkortienḡo bige-i baa Davidi-i?
(Matie 22.41-46; Like 20.41-44)*

³⁵ Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ biɛ Diilonḡ-nelma-i tuɔ piie u pigāanḡ nuɔmba-i *Diilodubuɔ-i-na aa ji yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ Diilonḡ unḡ pāa

* **12:30** Anjinamma tiyemmanḡ-sebɛ (Deutéronome) 6.4-5 † **12:31** Buolmanḡ-sebɛ (Lévitique) 19.18

nuŋgu-i aa saan *Konkortienjo man, *ānjīnamma pigāataamba ta ba piiye wuɔ u ka waa *Davidi hāayēlŋo? Ba taara ba wan wuɔ niɛ dumaanjo-na? ³⁶ Ma sɪ Davidi fuɔ fɛɛ-i, *Diilon-Yalle ciɛ u nyegɛŋ-ma wuɔ:

Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuɔ:

«Jo η ji tɛna mi caan-nu

aa η yan mi mal η bigāaraamba-i hā η ce η bāanngu-i bei.»‡

³⁷ «Diilon η pāa nuŋgu-i aa saan Konkortienjo man, Davidi fuɔ fɛɛ bi-yo u Tienjo, u ce niɛ aa ce u hāayēlŋo yon?»

Yesu friiye ānjīnamma pigāataamba-i

(Matie 23.1-36; Like 20.45-47)

Nuɔmba bɔi waa ta ba nu Yesu tuɔ piiye. U nelma taa ma dɔlnu-bei ma cor. ³⁸ Wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Bilaan na fɛɛ, baa na ta na ce *ānjīnamma pigāataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jonjorbōmbōmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piɛ ba jaal-ba. ³⁹ Da ba suur *Diilonelhāalādūngu-na, sisɔ da ba kā källe man nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaan-na. ⁴⁰ Da ba ce ba bel diilonjo-i a hūu bikulcaamba nagāŋ-niini-i wuo-ni, a ne da da ba'a ba cārā Diilonjo-i ba cārā-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kuman ka haa-bei, ku ka balan cor.»

Bikulciɛŋo nanjo maama

(Like 21.1-4)

⁴¹ Ku huonngu-na, Yesu wuɔ kā ka tɛna kekerienngu caanngu-na *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ne

‡ 12:36 Gbelieman-nalāanngu (Psaume) 110.1

nuamba ta ba dii ba gbein̄a-i ba hã Diilon̄o-i. Waamba b̄oi taa ba kã ba dii gbeibõmbõmbaa. ⁴² Bikulcesüntien̄o nan̄o jo ji dii tãmbien̄a hãi. ⁴³ Yesu wuõ b̄i u *hãalãbiemba-i a tuõ piie baa-ba wuõ: «Yaan̄ mi wan̄ ninson̄o-i baa-na: Cien̄ daa un̄ diyaa kuman̄, ku maaraa banamban̄ diyaa kuman̄ hiere. ⁴⁴ Bafamba paraa dii aa yan̄ boluon̄gu; nga cien̄ daa un̄ diyaa kuman̄, ku yaa waa u yun̄gu-na yon̄; kungan̄ si dii yan̄ga nan̄ga.»

13

Maman̄ ka da nelbiliemba-i aa miwaan̄o suõ duõ ti

(Matie 24.1-2; Like 21.5-6)

¹ Yesun̄ juõ tuõ hel *Diilodubuõ-i-na, u *hãalãbilon̄o nan̄o tuõ piie baa-yo wuõ: «Hãalãtie, ne dubuõ daayo temma-i! Ne ban̄ maa-yo baa tãmp̄ien̄a man̄! A faa cor!»

² Yesu wuõ cira: «Ŋ daa dũn̄gu man̄ daaku-i ke? Yiin̄gu dii baa yiin̄gu ku ka fara hiere h̄iema-na!»

(Matie 24.3-14; Like 21.7-19)

³ Ban̄ kaa hi *Olivi-tibinni-tãnun̄gu-i, Yesu wuõ t̄iena bir u yaan̄ga-i *Diilodubuõ-i-na. A ne da huõn̄gu fan̄gu-na, Pier baa Sake baa Nsãa, a naara Andere, ba yaa waa baa-yo yon̄. Baa yuu-yo wuõ: ⁴ «Hãalãtie, nin̄ waan̄ nelma man̄ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce niẽ suõ ma cemman̄-huõn̄gu-i?»

⁵ Yesu wuõ cira: «Gbãan̄ molo baa ji pira-n̄ei.

⁶ Nuamba b̄oi ka jo ji biẽ mi yerre-i ce-de bafamba diele. Uman̄ duõ jo, u ka cira wuõ Diilon̄ un̄ pãa nun̄gu-i wuõ u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o man̄, u yaa ufan̄o-i. Ba ka pira nuamba b̄oi. ⁷ Da na ji da

berru ce terni-na hiere, baa na tie holle. Mafamma saaya ma ce, nga miwaanjo timma'i sie paŋ waa huɔŋgu fanɔŋu-na. ⁸ Nuɔmba kaa ta ba gɔŋ siyaabaa siyaabaa, baa nileiŋa nileiŋa. Hiema kaa ta ma wuɔra ma sagalla. Nyulmu kaa bi waa. Nifanni-i daani-i hiere hãaŋo. Ku domma'i dumaanjo-na.

⁹ «Namaanjo-i, mi ka gbuya-nei jina. Ba ka bi-na fãamaambaa-ba wulaa. Ba ka muo-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Ba ka kã baa-na fõŋgõtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa mei maama-na. Huɔŋgu fanɔŋu'i nuɔ-i na ka da na ferɛ piiye mi maama-i baa-ba. ¹⁰ Aa miwaanjo suɔ duɔ ti, nuɔmba-i nileiŋa-na hiere ba saaya ba nu *Neldɔdɔlma-i ka saa. ¹¹ Da ba ji bel-na ta ba kã baa-na fãamaambaa-ba wulaa, baa na tie holle wuɔ na sie ka suɔ naŋ ka waŋ maman. Da na ka hi, maman da ma ka par hã-na, na waŋ ma yaa-i. Ma sie ji hel namaa hõmmu-na, ma kaa hel *Diilon-Ÿalle huɔŋ-na.

¹² «Banamba kaa bel ba ferɛŋ hãmba-i a hã ba ko-ba, banamba ba ferɛŋ mɔlbaa, banamba ba bisãlmba, banamba bi sire pu baa ba bĩncuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba. ¹³ Nuɔmba-i hiere ba kaa bigãaŋ-na mei maama-na. Nga uman duɔ nyaar ji hi ku bãlma-i, kutienjo ka kor.»

(Matie 24.15-28; Like 21.7-19)

¹⁴ «Nuɔni man da ŋ kalan terien daaku-i, ŋ gbãŋ kpelle ŋ suɔ ku yungu-i. Da na ji da Terbiɛnatienjo juɔ ji tiɛna terienɔŋu man u saa saaya u tiɛna-kuɔ*, namaa naman da na ji waa *Yude-i-na, na ta na gbar na kã tãnniŋ. ¹⁵ Uman duɔ ji waa u dũŋgu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar; u baa cira u suur

* **13:14** Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

bie biŋkūngu dūngu-na. ¹⁶ Uman duo ji waa suon-nu, u baa cira u jo ciŋ-nu ji bie waan-jongoro. ¹⁷ Kusūntaamba-i baa biantaamba-i, sūlma haraabɛi yinni fanni-na. ¹⁸ Taa na cārā Diilonjo-i ku baa ji ce waan-huonngu. ¹⁹ Diilonj un jiena miwaanjo-i ji hi baa nyunngo, yaahuolo manj temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa da ma hel ufanjo-na, u temma sa ji da-ba. ²⁰ Kuɔ Itienjo saa naa hiel kunangu yin daani-na, molo naa saa kor. Nga u yufellen hilaa bamanj nuɔ-i, u niɛ ba yaa-i aa hiel kunangu niɛ.

²¹⁻²² «Na saa da, coikartaamba ka ta ba jo; umanj duɔ jo, wuɔ Diilonj un pāa nunngu-i wuɔ u ka saanj *Konkortienjo manj, u yaa ufanjo-i, banamba ka cira bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa gbɛɛ-weima bɔi da ba pira halle Diilonjo yufellen hilaa bamanj nuɔ-i. A ce dumaanjo-na, umanj duɔ ji gbɛ-na wuɔ Diilonj un pāa nunngu-i wuɔ u ka saanj Konkortienjo manj uu dii bande, sisɔ uu dii daalei, baa na hūu-ma, u taal-na. ²³ Terienngu fanngu-na, bilaanj na ferɛ, mi gbuɔya-nei jina.»

(Matie 24.29-31; Like 21.25-28)

²⁴ «Yaahuolo daa duɔ tuɔ bāl, *bāangu ka bir cure, ceinjo ka ce da bintuu.* ²⁵ *Mɔɛŋa ka par diire, bimbinni manj dɔrɔ-i-na hiere ni ka halanj ni fonni-na.* †

²⁶ «Huonngu fanngu'i nuɔ-i ba ka da *Molon-Bienjo jo duherru-na. Ba ka da u yuntesinni-i baa u bɔbɔima-i. ²⁷ Duɔ jo, u yufellen hilaa bamanj nuɔ-i, u ka ce *dɔrpɔpuɔrbiemba wuɔra terni-na hiere baa hɛma-na hiere a tigiin-ba terduon-nu.»

(Matie 24.32-35; Like 21.29-33)

† **13:25** Nienj Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10; 34.4.

28 «Na saa da *yensãangu-i, da na ji da ku caa fiɛlu-i, na bi suɔ kerre ifelle hii. 29 Kuuduɔngu yaa-i, da na bi ji da mamanɔ daama ce, na saaya na suɔ wuɔ *Molon-Bienɔ jomma piyaa. 30 Mi wanɔ ninsoɔ-i baa-na, nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku. 31 Dɔrɔ-i baa hiɛma-i ni ka gbuo, ŋga mei nelma sa ji gbuo dede.»

(Matie 24.36-44)

32 «Ŋga kumanɔ ŋaa yiingu fanɔgu fɛrɛ-i, sisɔ huɔngu fanɔgu fɛrɛ-i, molo sa suɔ-ku. Halle *dɔrɔpɔuɔrbiemba famba fɛrɛ-i dɔrɔ-i-na baa Bɛpolɔ fuɔ fɛrɛ-i, ba sa suɔ-ku. Tuonɔ yaa suyaanɔ-kuɔ u diei yonɔ. 33 Nan'a na sa suɔ yiingu-i, baa na duɔfɔŋ. 34 Mi gbãa saa-ku baa naacolɔnɔ nanɔ maama. U taa u kã nelle. Un'a u ta, u dii u dumelle weima-i hiere u maacembiemba nanɔ-na; nelienɔ nelienɔ baa u maacemma. Unɔ cie mafamma-i, u wanɔ baa umanɔ taa u niya fondumelle-i wuɔ: «Baa duɔfɔŋ!» 35 Terienɔgu fanɔgu-na, baa na bi duɔfɔŋ, na sa suɔ dumellentienɔ unɔ ka jo huɔngu manɔ nuɔ-i: U ka jo dãnambãanɔ-nu wa, isuɔhollenɔ wa, kɔhɔlaamba-na wa, cucuuyunɔ-nu wa, na sa suɔ. 36 Duɔ fiɛ jo huɔngu huɔngu, na baa yanɔ u jo ji da na duɔfɔŋ. 37 Minɔ waanɔ mamanɔ daama-i baa-na, mi bi wanɔ maaduɔma famma yaa-i baa nuɔmba-i hiere wuɔ ba baa duɔfɔŋ.»

14

Ba saa Yesu belmanɔ-maama-i

(Matie 26.1-5; Like 22.1-2; Nsãa 11.45-53)

1 *Diilɔjigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɔnamma pigãntaamba taa ba taara nelma da ba cure Yesu-i gbãa bel-o ko-yo. *Kɔrsinni

timmari-ponsaanju-i, baa *bar'a ba sa dii siini-i *buruo man nu-i u kungu juo tfe yinni hai aa da ni hi, ² baa ta ba piye wu: «I saa saaya i bel-o ponsaanju hōma-na ni ma'i si ku ka du.»

*Cieŋo naŋo kūna natikolo Yesu yungu-na
(Matie 26.6-13; Nsaa 12.1-8)*

³ Yibienfa fanja-na Yesu waa Betani baa u *hāalābiemba-i tuō wuo niwuoni *jardāaman waa Simo man nu-i u dumelle-na. Cieŋo naŋo jo baa natikolo naŋo *alabati-kamoelen. Natikolo fanjo cie baa *naar-yomma ma kula. U sullu waa kpelle. Un juo, wuō kaya kamoete nunju-i aa kūna natikolo-i Yesu yungu-na. ⁴ Nuomba man waa, banamba hōmmu paŋ du baa cieŋ daayo-i. Baa ta ba piye wu: «Bige-i cie u bīena natikolofefeiŋ daayo-i temma-i? ⁵ Uu naa gbāa suor-o *deniebaa nuōsūo komuōŋa ndii a kāyā sūntaamba-i.» Aa ta ba waana. ⁶ Yesu wuō gbē-ba wu: «Yaan cieŋo fiisa! Bige-i cie na ta na guola u huōŋa-i? Un cie kuman miē daaku-i, ku faa. ⁷ Sūntaamba-i dii baa-na bāanju-i baa isuōŋu-i; na gbāa kāyā-bei huōŋu man dōlaanu-nei. Nga muōmi si dii baa-na gbula. ⁸ Cieŋ daayo cie u kuusaanungu yaa-i: U kūna natikolo-i miē tuō cie mi kuliŋ-yiŋgu yaa-i. ⁹ Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: *Neldōdōlma da ma wan teriŋgu teriŋgu hīema-na bande-i-na, cieŋ daa un cie maman daama-i, ba ka bi ta ba wan-ma nuomba ta ba suō-ma.»

*Yuda suuraa Yesu-i
(Matie 26.14-16; Like 22.3-6)*

10 Yesu *hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-na, ba naŋ biŋ uman *Yuda-Isikaro-i, wuɔ ta ka wan baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i wuɔ fuɔ gbāa kāyā-bɛi ba bel Yesu-i. 11 Kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bɛi. Baa pā nuŋgu baa-yo wuɔ duɔ gbāa ce-ma, ba ka hā-yo gbeiŋa. Yuda wuɔ doŋ tuɔ taara uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Yesu ce kɔrsinni tɪmman-ponsaanġu-i baa u hāalābiemba

(Matie 26.17-25; Like 22.7-14,21-23; Nsāa 13.21-30)

12 *Baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i u ponsaanġu yidielāŋgu-na, baŋ koŋ *kɔrsinni tɪmman-ponsaanġu niikonni-i yiinġu maŋ nuɔ-i, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «Hāalātie, ŋ taara i ka ce kɔrsinni tɪmman-ponsaanġu niwuoni-i terien haku-i nuɔ-i a hā-ni?» 13 Yesu wuɔ wan baa ba hāi wuɔ: «Kāaŋ nellen-huɔŋga-na na ka da naa-colŋo naŋo tūyāa hūmman-būnaŋga, na cu u huɔŋ-nu. 14 Duɔ ka suur dumelle maŋ nuɔ-i, na suur baa-yo. Da na suur, na wan baa dumellentieno-i wuɔ hāalātien wuɔ u pigāaŋ-na dūŋgu maŋ uŋ ka hā-yo baa-ku u wuo kɔrsinni tɪmman-ponsaanġu niwuoni-i baa u hāalābiemba-i. 15 U ka pigāaŋ-na dubuɔ naŋo dɔrɔ-i-na. U tigiin ti; bimbinni-i dii-yuɔ. Na ce niwuoni-i kusuɔŋ-nu'i i ka wuo.» 16 Hāalābiemba ta. Baŋ kāa ka hi, ba bi da-ma ŋaa Yesuŋ waan-ma dumaa. Baa ce niwuoni-i.

17 Bāaŋuŋ juɔ suur, Yesu wuɔ jo baa u hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-i. 18 Baŋ juɔ tɪɛna ta ba wuo niwuoni-i, Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Na hɔlma-na, unaa ka hel mi

huonj-nu; kutienjo-i dii tuɔ wuo baa-mi bande-ina.»¹⁹ Ba yammu pɔn vɔa. Baa ta ba yuu-yo ba da-ba-diei. Umanj duɔ puur wuɔ: «Hɔalɔtie, muɔmei wei?»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Kutienjo dii hɔalɔbien cɔncieluo ba hɔi baan namaa hɔlma yaa nuɔ-i; kutienjo wuo baa-mi kaladuɔn-nu. ²¹ *Molon-Bienjo ka ku nɔa Diilonj-nelmanj waan-ma dumaa, nuharunju si dii-mei. Nga umanj ka hɔ-ba baa-yo ba ko-yo, sɔlma haraa kutienjo-na; bɔlbɔl uu naa baa honj.»

(Matie 26.26-30; Like 22.15-20; Kor. dɛ. 11.23-25)

²² Banj waa ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuɔ ji bie *buruo, aa jaal Diilonjo-i aa bɔlnu-yuɔ hɔ-ba aa cira: «Hɔyɔan, mi kɔma yaa daama.» ²³ Ku huonju-na, u bie duvɛnjo ciinj-na aa jaal Diilonjo-i aa hɔ-ba baa-yo ba nyɔn hierɛ. ²⁴ Banj juɔ nyɔn ti, wuɔ cira: «Mi tɔmma yaa-i; tobisifelenninj-tɔmma yaa-i. Ma ka kɔnna nuɔmba bɔi maa-na.» ²⁵ Aa cira: «Yaanj mi wanj ninsonjo-i baa-na: Ni *Diilonj-nellenj si, mi sie tiraa nyɔn duvɛnjo.» ²⁶ Ku huonju-na, baa hɔl nɛini gbɛlien Diilonjo-i aa sire ta kɔ *Olivi-tibinni-tɔnunju-na.

Yesu gboya Pier wuɔ u ka ctina-yuɔ

(Matie 26.31-35; Like 22.31-34; Nsaa 13.36-38)

²⁷ Yesubaa-banj kɔa *Olivi-tibinni-tɔnunju-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa u *hɔalɔbiemba-i wuɔ: «Ma nyɛgɔan Diilonj-nelma-na wuɔ: «*Mi ka ko ɔncɔinanjo-i aa yanj tulmba pisalla.*»^{*}» Yesu wuɔ cira: «Terienju

* 14:27 Sakari (Zacharie) 13.7

fanɔŋu-na, namaa na ka nanna-miɛ hiere. ²⁸ Nga da mi ji sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

²⁹ Pier wuɔ cira: «Banamba da ba fiɛ nanna-niɛ, muɔ fuɔ mi cɛraa mi nanna-niɛ.»

³⁰ Yesu wuɔ cira: «Pier, mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni, nyunɔŋo daayo-na, isuɔduɔŋ daaku-na, kɔhɔldɛlɛlɛŋo siɛ hi tir bu, ŋ ka ciina-miɛ da i siei wuɔ naŋ sa suɔ-mi.»

³¹ Pier wuɔ dii u naŋga-i dɛamu-na wuɔ da ba fiɛ'a ba ka ko-ba ba hã-i-na, fuɔ cɛraa u cira u sa suɔ-yo. Banamba bi waŋ maaduɔma.

*Yesubaa-ba kãa Getisemane
(Matie 26.36-46; Like 22.39-46)*

³² Ku huɔŋgu-na, Yesubaa-ba sire kã terienɔŋu naŋgu-na ba bi-ku Getisemane. Baŋ kãa, Yesu wuɔ waŋ baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Tɛɛnaanaŋ bande mi ka cãrã Diiloŋo-i aa jo.» ³³ Uŋ'a u ta, wuɔ ta baa Pier, baa Sake a naara Nsãa. Baŋ kãŋ hũmelle-na, u holle doŋ ta di tie, korma ta ma da-yo. ³⁴ Wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Mi huɔŋga si dii huɔŋga; tɛɛnaanaŋ bande na cie-mi. Baa na duɔfũŋ!» ³⁵ Aa kã yaan-na cellɛ ka dũuna tuɔ cãrã Diiloŋo-i wuɔ duɔ siɛ u baa yaŋ yaahuolo daayo haa-yuɔ. ³⁶ Uŋ waan mamaŋ ma yaa daama, u ciera: «Baba, wɛima si dii mamaŋ gbãa yar-ni cemma, jande maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa fer-muɔ, ce-ma niŋ taaraŋ ma ce dumaa.»

³⁷ Ku huɔŋgu-na, wuɔ sire duɔ ji ne Pierbaa-ba-i; a jo ji da ba kuraa duɔfũŋ. Wuɔ cira: «Simɔ, ŋ duɔfũŋ wɛi? Halle ŋ saa gbãa tɛɛna da huɔŋgu cellɛ, ŋ yaŋ duɔfũmmu nuɔl-ni. ³⁸ Baa na duɔfũŋ, taa na cãrã Diiloŋo-i wɛima baa gbãa tãal-na dii-na

kuubabalaanɔu cemma-na. Anfafamma cemman-
maama dii nelbilonɔ huonɔga-na, nɔa ku fɔnɔgɔ yaa si
dii-yuɔ.» ³⁹ Un waan mafamma-i, wuɔ tiraa bir ta
ka cārā Diilonɔ-i baa nelduɔn daama yaa-i.

⁴⁰ Un kaa cārā tī aa bir jo hāalābiemba wu-
laa, wuɔ jo ji da duɔfūmmu yirii-ba. Ba saa suɔ
ban ka wan maman baa-yo. ⁴¹ Wuɔ tiraa bir
ta. Un kaa bir tuɔ jo sielin-jomma-i, wuɔ jo ji
gbɛ-ba wuɔ: «Na saa duɔfūn ye dumaa wei? Ku
hii. Ba ka hā āmbabalmanciraamba baa *Molon-
Biɛnɔ-i. ⁴² Siirenɔ i ta, uman ka hā-ba baa-mi u'i juɔn
daayo.»

Yesu belma hii
(*Matie 26.47-56; Like 22.47-53; Nsāa 18.3-12*)

⁴³ Nelma saa ji tī Yesu nunɔu-na, ba'a ba ne
da *Yuda juɔ ji tuɔ yiera baa nelpūnɔu nanɔu u
huonɔu-na. Yuda nunɔu waa baa u *hāalābien
cīncieluo ba hāi baamba-i. Baman waa baa-yo,
banamba waa baa jigāmmu, banamba bōɛnɔ. *Di-
iløjigāntaamba yuntaamba-i, baa *anjīnamma
pigāataamba-i, a naara nelle bīncuɔmba yaa naa
puɔraa-ba.

⁴⁴ A ne da ban'a ba jo, Yuda gbuɔya-bei wuɔ:
«Da mi ka pūrā uman jaal-o, u yaa-i, na bel-o
fafamma na kā baa-yo.» ⁴⁵ Ban juɔ ji hi, wuɔ piɛ
Yesu caan-nu aa naa cira: «Hāalātie» aa pūrā-yuɔ
jaal-o. ⁴⁶ Baman waa u huonɔu-na baa bi pān
piɛ bel Yesu-i. ⁴⁷ Hāalābilonɔ nan wuɔ pān fa u
jigānɔ-i hiel-ka a jafūn *Diiløjigāntaamba yun-
tienɔ maacembilonɔ tūnɔu-i a yer-ku. ⁴⁸ Yesu wuɔ
cira: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōɛnɔ da na ji bel-
mi nāa cuoyuo muɔ. ⁴⁹ Ma sī i da i-naa yinni man

jonj *Diilodubuɔ-i-na kɛ? Mi kã mi wanj Diilonj-nelma-i mi pigãan nuɔmba-i kusuɔŋ-nu'i. Bige-i ciɛ na saa siɛ bel-mi? Nga mamanj nyɛgãan Diilonj-nelma-na, ma saaya ma ce ku'i ciɛ.»⁵⁰ Hãalãbiemba gbar hiere aa yanj-yo.

⁵¹ Banj bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, naacom-bilonj naŋo cu ba huonj-nu. Naacombilonj fanj wuɔ naanj kompanja yonj u kũɔma-na. Bamanj bilaa Yesu-i, baa kã nii-yuɔ da ba bel-o. ⁵² Wuɔ nanna kompanja-i hã-ba aa gbar tãmporuonju.

*Ba kãa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa
(Matie 26.57-68; Like 22.54-55,63-71; Nsaa
18.13-14,19-24)*

⁵³ Banj bilaa Yesu-i, baa kã baa-yo *Diilojigãntaamba yuntienj ciŋgu-na. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa nelle bĩncuɔmba-i, a naara *ãnjĩnamma pigãataamba-i, baa jãnu ba-naa terienju-na. ⁵⁴ A ne da banj taa ba kã baa Yesu-i, Pier wuɔ yanj ba maa aa suɔ cu ba huonj-nu kã ka suur baa-ba Diilojigãntaamba yuntienj ciŋgu-na. Unj suurii, wuɔ kã ka tuɔ yiraan dãamu baa bamanj niɛyanj dumelle-i. ⁵⁵ Diilojigãntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara ãntaalãmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbãa ko-yo, nga ma saa dɔl-ba. ⁵⁶ Nuɔmba bɔi taa ba kar coima-i ba haa-yuɔ, nga ba nelma taa ma hel ma-naa honninj. ⁵⁷ Bananj baa sire baa coinj daama-i ta ba piiye wuɔ: ⁵⁸ «I nuɔ u ciɛra wuɔ: ‹Nelbiliembanj maa *Diilodubuɔ manj daayo-i, mi ka muonu-yuɔ aa ma uufɛɛnjo yinni siɛi hɔlma-na; ufanj siɛ waa nelbilienj uumanjo.»
⁵⁹ Halle banj fiɛ wanj mafamma-i, ma saa ce

kuuduɔŋgu. ⁶⁰ Diiløjigãntaamba yuntien wuɔ sire yiera nuɔmba-na aa naa cira: «Naacolŋ nuɔ, baŋ cãl-nin naŋ'a niɛ?» ⁶¹ Yesu saa sen sũnuŋgu yuɔ. Wuɔ cira: «Diilon ŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan *Konkortieno maŋ, u yaa nuɔŋo-i wei? In tuɔlnun Diilon maŋ, fuɔ biɛŋo'i nuɔŋo-i wei?»

⁶² Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» Aa naa cira: «Yiingu dii baa yiingu na ka da *Molon-Bieno tienaana Itieno caaŋgu-na. Na ka da u hilaa dɔrɔ-i-na duherru suuye-yuɔ u tuɔ jo.» ⁶³ Uŋ waan mafamma-i, Diiløjigãntaamba yuntieno huɔŋ kaa pãŋ du; wuɔ fa fuɔ fɛrɛŋ jɔŋgorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «Ii si dii die ka tiraa yuu molonjo! ⁶⁴ Uŋ tuoraaya Diilon-i namaa na'a niɛ?» Baa sire hiere wuɔ u cãlãa, kɛrɛ u saa baa kuliingu. ⁶⁵ Banamba pãŋ ta ba tu taalni yuɔ, aa naa vaa u yufien-a-i aa ta ba dudul-o. Da ba dudul-o, ba yuu-yo wuɔ: «ŋ suyaa umaŋ muyaa-ni wei? Bi kutieno yerre-i i ne!» Bamaŋ naa niɛyaŋ dumelle-i, baa bel-o ta ba caa u tũnni-i.

Pier ciinaana Yesu-i

(*Matie 26.69-75; Like 22.56-62; Nsãa 18.15-18,25-27*)

⁶⁶ Baŋ taa ba ce Yesu-i kpãncãlgũɔ faŋo-i, Pier waa yogo hĩema-na† dumellen-huɔŋga-na. *Diiløjigãntaamba yuntieno maacembilonjo‡ naŋo jo ⁶⁷ ji da u yiraan dãamu-i. Wuɔ ne-yo da kelkelkel aa cira: «Ma sɪ nuɔ ŋ waa baa Nasarɛtitaan Yesu-i kɛ?»

⁶⁸ Pier wuɔ cira: «Ciɛŋ nuɔ, mei saa suɔ ŋ nelma yaanga-i; ŋ taara ŋ waŋ wuɔ niɛ?» Uŋ waan

† **14:66** Ba waa baa Yesu-i sãŋkãnsɔ-dɔrɔ. ‡ **14:66** Maacembilon daayo waa ciciɛŋo a saanu baa mamaŋ nyegãan girekimma-na.

mafamma-i, wuɔ pāŋ hel ka yiera fondumelle-na. [Kəhəldiɛlāŋ wuɔ doŋ tuɔ bu.]

⁶⁹ Uŋ kaa ka yiera fondumelle-na, maacembilon daayo daa-yo. Wuɔ tuɔ piye baa bamaŋ waa dumelle-na wuɔ: «Unaŋo yaa yieraaya daayo-i.»

⁷⁰ Pier wuɔ tiraa ju-ma wuɔ coima. Cɛlle, bamaŋ waa, baa gbɛ-yo wuɔ: «Ma sɪ Galileyien nuɔ kɛ? N ju-ma gbāŋgbāŋ, unaŋo'i nuŋo-i.»

⁷¹ Pier wuɔ cira: «Muɔ baa Diilonjo mi sa suɔ naacolŋ daayo-i! Aa da kuɔ mi karaa coima, Diilonjo baa yaŋ-mi!» ⁷² Uŋ taa u waŋ mafamma-i huŋgu maŋ nuɔ-i, kəhəldiɛlāŋ wuɔ doŋ tuɔ bu hāalŋ-bumma-i. Yesuŋ ŋa naa waŋ mamaŋ baa-yo wuɔ: «Kəhəldiɛlāŋo sie hi tir bu, ŋ ka ciina-mie da i siei wuɔ naŋ sa suɔ-mi» nelma famma pāŋ tɛnu-yuɔ. Wuɔ pāŋ naŋ yuŋgu tuɔ kaal.

15

Ba kaa baa Yesu-i Pilati wulaa

(Matie 27.1-2,11-14; Like 23.1-5; Nsaa 18.28-38)

¹ Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba naar tigiin ba-naa, baa nelle bincuamba-i, a naara *ānjɪnamma pigāataamba-i. Kuu dii ŋaa *Yuifu ba *nellentaamba yaa naa naaraa tigiin ba-naa, a da ba-naa, aa bel Yesu-i vaa-yo kā baa-yo ka hā *Pilati-i baa-yo. ² Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Yuifu ba nellentienjo yaa nuŋo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» ³ Diilojigāntaamba yuntaamba doŋ ta ba cāl-o baa nelma bɔi.

⁴ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Baŋ cāl-niŋ balbalbal naŋ'a niɛ?» ⁵ Yesu saa ji seŋ sūnuŋgu yuɔ. Kuɔ bir yaŋ aa cu Pilati huŋga-i.

Pilati hãa-ba Yesu-i wuɔ ba ka ko-yo
(Matie 27.15-26; Like 23.13-25; Nsãa 18.39-19.16)

⁶ Belle belle, *kɔrsinni timman-ponsaan da kuɔ hi, *Pilati nanna kasobilonjo diei. Nuɔmba yaa pigãan ba yufellen-noljo u nanna-yuɔ. ⁷ Naacoljo nanjo waa kaso-i-na, ba taa ba bi-yo Barabasi. U waa baa bubɔlaamba namba. Ijieni nanj nie cie nelle-na bafamba hi ko nelienjo, baa bel-ba ka suuye-bei. ⁸ Nuɔmba sire kã Pilati wulaa dii u ciinggu-na ka ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u hã-ba kaso-bilonjo-i nãa un jo u hã-ba dumaa koko. ⁹ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna *Yuifu ba nellentienjo yaa wei?» ¹⁰ Fuɔ ferɛ wuɔ suyaa wuɔ nenemuŋgu'i cie *Diilojigãntaamba yuntaamba bel Yesu-i ka hã-yo. ¹¹ Pilatinj yuu dumaanjo-na, Diilojigãntaamba yuntaamba gbo nuɔmba-i wuɔ ba cira u nanna Barabasi. ¹² Pilati wuɔ tiraa yuu nuɔmba-i wuɔ: «Na'a mi ce nanj binj umanj Yuifu ba nellentienjo-i nie?»

¹³ Baa kaasinj hiere wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu!»

¹⁴ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «U guɔlaaya bige-i?»

Baa migãan ta ba kaasinj bõmbõnj wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu! Gbu-yo daan-nu!» ¹⁵ Pilati wuɔ hiel Barabasi-i kaso-i-na duɔ fẽ ba hõmmu-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa suɔ hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanjo-na.

Sorosibaa-banj cie karaanjo manj baa Yesu-i
(Matie 27.27-31; Nsãa 19.2-3)

¹⁶ *Pilatinj hãa-ba Yesu-i, sorosibaa baa hũu-yo suur baa-yo ciinj-huɔnjo-na aa naa bi ba nabaamba jo hiere. ¹⁷ Banj juɔ, baa bie jonjorbuɔ nanjo dii

hã-yo. Jonɔgoruo fanɔ waa dãa-wuonɔ, aa naa ce huɔni sũ nyantuoluo dii u yunɔgu-na. ¹⁸ Ban ciɛ mafamma-i, baa ta ba nyɛ-yo aa cira ba jaalo. Umanɔ duɔ puur wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!» ¹⁹ Aa ta ba muo u yunɔgu-i baa gboruonɔgu aa ta ba tu taalni yuɔ, aa naa ta ba cor ba dũuna u yaanɔga-na. ²⁰ Ban juɔ nyɛ-yo ye huɔnɔgu manɔ nuɔ-i, baa hiel ba jonɔgorbuɔ-i u nuonɔgu-na aa bir dii fuɔ fɛrɛnɔ bimbinni-i hã-yo aa hel baa-yo da ba ka gbu-yo *daanɔgu-na.

Yesu gbumman-huɔnɔgu hii

(Matie 27.32-44; Like 23.26-43; Nsaa 19.17-27)

²¹ Sorosibaa-ban hilaa baa Yesu-i ta ba kã da ba ka gbu-yo, baa suu baa Sireniyenɔ nanɔ hilaa suon-nu tuɔ jo. Ba taa ba bi-yo Simɔ. U bɛmba waa ba hã; ba taa ba bi unanɔ-i Alesãndire aa bi unanɔ-i Urufusi. Ban taa ba kã baa *daanɔgu manɔ da ba ka gbu Yesu-i, baa bel u yaa-i a haa-ku hã-yo. ²² Ban kãa baa Yesu-i terienɔgu manɔ nuɔ-i, ba bi-ku Gɔlgota, ku yunɔgu yaa wuɔ yukoluon-terienɔgu. ²³ Ban hii, baa guɔl *miir baa duvɛnɔ a hã-yo wuɔ u nyɔn. Wuɔ yagar wuɔ u sie nyɔn. ²⁴ Baa gbu-yo daanɔgu-na aa naa ful tienɔ a cal u jonɔgorbaa-ba-i. ²⁵ Ban gbuu Yesu-i huɔnɔgu manɔ nuɔ-i, bãanɔgu naa bon tĩ. ²⁶ Ban gbuu-yo yunɔgu manɔ nuɔ-i, baa nyɛgɛn-ku jina u yudɔrɔ-i-na wuɔ: «*Yuifu ba nellentienɔ.» ²⁷ Baa bi gbuu cuobaa-ba hã baa-yo. Unanɔ-i u nadienɔga-na, unanɔ-i u nanyuonɔgu-na. [²⁸ Mamanɔ nyɛgãan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Ba diyaa-yo baa nelbabalaamba**», ma'i saa ce daama-i wɛi?]

* 15:28 Isayi (Ésaïe) 53.12

²⁹ Hūncortaamba ta ba misirrā ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ. Ba taa ba piiye wuɔ: «Hai daayo-i! Nanj saa cira wuɔ nanj ka muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei wei? ³⁰ Kor η fεε i ne! Hi-ire daaŋgu-na i ne!» ³¹ *Diilojigāntaamba yun-taamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba taa ba bi nyε-yo aa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «U kuraa banamba-i, nga u yaa daayo u sie gbāa kor u fεε. ³² Da kuɔ u yaa-i *Konkortienɔ-i Diilonɔ un saan-yo, da kuɔ u yaa-i *Isirahel-baamba nellentienɔ-i, u hiire fiefie daaŋgu-na i ne, ku yaa i ka hūu u maama-i.» Banj ηa nanj gbuu bamanj baa-yo, baa kā ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliingu-i

(Matie 27.45-56; Like 23.44-49; Nsāa 19.28-30)

³³ Bāaŋgun juɔ hi yuhuɔŋga-i, ba'a ba ne da terienɔu cuure hiere. Ku tiyāa dumɛi fuɔ bāaŋgu ji tεɛŋ. ³⁴ Kunj juɔ tεɛŋ, Yesu wuɔ kaasīŋ da gbagaga wuɔ: «*Eloyi, Eloyi, lama sabatani?*» Ku yunɔu yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i ciε η nanna-miε? ³⁵ Bamanj waa, bananj baa ta ba piiye wuɔ: «Niεŋ, u bī *Eli.» ³⁶ Unanj wuɔ gbar kā ka nyiε kānsaarma namma-i niisaarniŋ aa to-ma gboruon-nu a hā-yo wuɔ u mɔsūnya hīŋ, aa naa cira: «Yaan mi hā u mɔsūnya, aa i ne si Eli ka jo ji har-o *daaŋgu-na.» ³⁷ Yesu wuɔ tiraa kaasīŋ da gbagaga, aa bi pāŋ hūu u fεε.

³⁸ Kompanɔa manj naa karaanu *Diilodubuɔ-i, kaa pāŋ taalnu sɔmma hāi; a donɔ dɔrɔ-i-na ji hel cicaara-i-na. ³⁹ Sorosi ba yuntienɔ nanj waa yiεra Yesu caaŋgu-na. Unj juɔ da u kuu kuliin daaku-i, wuɔ cira: «Naacolŋ daayo waa Diilonɔ-Bienɔ kelkel.»

⁴⁰ Caamba namba bi waa yiera yargaa ta ba fara ba ne. Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba baa u duoŋo-i Sake bisâlâaŋo-i ba nyu-i†. A naara Salome bi waa. ⁴¹ Ba yaa naa cuu Yesu huoŋ-nu ta ba kâÿã-yuɔ uŋ waa *Galile-i-na. Caamba namba naa bi nyaa u huoŋ-nu jo *Yerusalemu-i-na. Caamba faŋ baa ciinu.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Like 23.50-56; Nsâa 19.38-42)

⁴² Yesuŋ hÿyãa u fere huoŋgu maŋ nuɔ-i, bãaŋgu naa ta ku kã suurma-na. Aa ba *yitienangu waa ŋaa bisin ku temma, a ce dumaŋo-na ba waa gbagbarramma-na. ⁴³ Naacolŋo naŋ wuɔ doŋ holle kã *Pilati wulaa ka cãrã kuloŋo-i. Ba taa ba bi-yo Yosefu, u taa u hel Arimate. U waa nelbuɔ *Yuifu ba *nellentaamba hølma-na. U taa u niya *Diilon-bãaŋgu domma-i. ⁴⁴ Pilatiŋ nuɔ wuɔ Yesu kuu, kuɔ ce-yo gberɛ. Fuɔ wulaa u kuu donduo. Wuɔ ce ba bi sorosi ba yuntieno-i a ji yuu-yo da kuɔ u kuu yiinaa. ⁴⁵ Sorosi ba yuntien wuɔ suur ma yaaŋga-na a waŋ-ma baa-yo. Wuɔ suɔ hã Yosefu-i hÿmelle-i wuɔ u ka har-o. ⁴⁶ Yosefu wuɔ kã ka sãa kompanŋa-i aa kã ka har-o *daaŋgu-na a fiŋya-yuɔ aa kã baa-yo ka fuure-yuɔ cïncorre nande-na baa naa hiŋ-de tãmpellen.

Baŋ kaa nanna ti, wuɔ bÿmal tãmpelle nande-i a suuye cïncorre nuŋgu-i. ⁴⁷ Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na baa u duoŋo-i Yose ba nyu-i, baa yiera ne baŋ gaala Yesu-i kusuoŋ-nu.

---

† **15:40** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegãaŋ girekimma-na wuɔ: Sake bisâlâaŋo-i baa Yose ba nyu-i.

16

*Yesu siire hel kuomba hɔlma-na
(Matie 28.1-8; Like 24.1-12; Nsɔa 20.1-10)*

¹ *Yitɛnanɔŋuŋ juɔ cor, Maari man taa u hel Magidala-i-na, baa u duoŋo-i Sake ba nyu-i, a naara Salome-i, baa sɔa natikolo wuɔ ba ka kɔnna Yesu-i-na. ² Ku cuo kaala-i-na*, baa naar biɛ hɔmelle-i ta ba kɔ cɔncorre-na. ³ Baŋ kɔŋ, baa ta ba piye wuɔ: «I kaa da hai u bɔmal tɔmpɛlle-i halan-de cɔncorre nuŋgu-na hɔ-ye?»

⁴ Baŋ kaa piɛ, baa fara da tɔmpɛlle bɔmalɔa halan. A ne da di maama saa naa fa baa bɔbɔima-i. ⁵ Baa kɔ ka suur cɔncorre-na. Ba'a ba ne da naacoloŋo naŋo tɛnaana ba nadieyanɔa-na baa joŋgorpilaŋo. Korma pɔŋ ta ma da-ba. ⁶ Naacoloŋ daa wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Baa na yan korma da-na, mi suyaa miɛ baŋ gbuu Nasaretitaan Yesu man *daanɔu-na ko-yo, na taara u yaa-i. Uu si dii bande-i-na, u siire hel kuomba hɔlma-na. Niɛŋ, baa naa galla-yuɔ bande yaa nuɔ-i. ⁷ Kɔan na ka tɔnu u *hɔalɔbiemba-i baa Piɛr, wuɔ u taa duɔ ka cie-na *Galile; na ka da-yo kusuɔŋ-nu'i ŋaa uŋ ŋa naa wan-ma baa-na dumaa.» ⁸ Caan daaba kɔma gbuu ta ma nyɛŋ; baa hel baa gbarunɔu ta. Baŋ taa dumaanɔo-na, ba saa ka gbɔa wan weima baa moloŋo korma nammu-na.

*Yesu caraaya Maari-i
(Matie 28.9-10; Nsɔa 20.11-18)*

[⁹ Yesuŋ naaraa sire jumaansi cucuuyunɔu-na, u caraaya Magidalataan Maari yaa igɛna. Wuɔ duɔnya *jinabaa niehɔi fuɔ-i-na. ¹⁰ U yaa kɔa ka

* **16:2** Ku cuo kaala waa jumaansi.

tūnu Yesu wuɔrataamba-i. U kãa ka da-ba kuliŋ-kaaluŋgu-na yogo. ¹¹ Wuɔ cira: «Yesu siire, mi daayo nuɔ baa mi yufelle!» U wuɔrataamba saa hūu-ma wuɔ ninsoŋo.

Yesu caraaya u hāalābiemba-i

(Matie 28.16-20; Like 24.13-49; Nsāa 20.19-23)

¹² Ku huŋgu-na, Yesu *hāalābiemba hāi baamba namba ji ta ba kã neyelle nande-na; Yesu wuɔ bir u deŋ birma carra-bei. ¹³ Hāalābien daaba bir ka waŋ-ma baa ba nabaamba-i. Ba saa tiraa hūu bafamba maama-i.

¹⁴ Kufanŋuŋ curaa, Yesu fuɔ fεε wuɔ yaŋ u hāalābiemba maŋ tīyāa cīncieluo baa u diei wuoŋo-i ba tīena ta ba wuo niuwuoni aa u carra-bei tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Bige-i cie miŋ siire ba da-mi aa jo ji waŋ-ma baa-na na saa hūu-ma?»

¹⁵ Aa naa cira: «Kāaŋ nilēiŋa-na hiere na ka waŋ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i hiere. ¹⁶ Uman duɔ hūu-ma aa *batisen, u kuraa. Nga uman duɔ saa hūu-ma, kutienŋo ka caa. ¹⁷ Baman da ba hūu-ma, baŋ ka ta ba suɔ-ba dumaa ku yaa daaku: Ba ka ta ba gbuuse-miε aa ta ba donya *jinabaa-ba-i, ba ka ta ba piiye nelfεemma-na; ¹⁸ da ba fiε bel jīenŋo-i, u siε gbāa ce-ba bīŋkūŋgu, aa da ba fiε nyɔŋ puɔsɔnɔ-i, u siε gbāa ce-ba wεima. Ba ka ta ba haa ba nammu-i jaamba-na aa ta ba cārā Diilonŋo-i ba sire-bei.»

Yesu tamma-i duɔ kã dɔrɔ-i-na

(Like 24.50-53; Pɔpuɔr. 1.9-11)

¹⁹ Itienŋo-i Yesuŋ juɔ piiye baa-ba tī, wuɔ nyugūŋ ka tīena Diilonŋo caaŋ-nu. ²⁰ Uŋ taa dumaanŋo-na, u *hāalābiemba ta ka ta ba wuɔra terni-na hiere

ba waŋ *Neldɔdɔlma-i. Itien wuɔ tuɔ kãyã-bei ba maacemma-na aa bi tuɔ kãyã-bei ba ta ba ce gberɛ-weima ba pigãaŋ nuɔmba-i ba da ba suɔ wuɔ baŋ waŋ mamaŋ ninsoŋo.]

Diilon-nelma Tobisĩfelenni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11